

“Ryvetys voi alkaa!”

Innehållet i tidningsreportagen från friidrottslandskampen Finland –Sverige.

Martin Ahlskog

Roger Enlund

**Pro gradu –arbete i
idrottspedagogik
Hösten 2001
Jyväskylä universitet**

ABSTRAKT

Ahlskog, M. & Enlund, R. 2001. "Ryvetys voi alkaa!" Innehållet i tidningsreportagen från friidrottslandskampen Finland – Sverige. Jyväskylä universitet. Pro gradu –arbete i idrottspedagogik, 83 s.

Undersökningens syfte var att undersöka vad tidningsreportagen från friidrottslandskampen Finland –Sverige innehåller, hur innehållet skiljer sig mellan tidningar från de båda länderna samt hur innehållet förändrats från 1977 till 2000. I undersökningen användes både kvalitativa och kvantitativa metoder. Med hjälp av innehållsanalys undersöktes hur tidningsreportagen ger uttryck för nationalism samt hur jämlikt man behandlar kvinnor och män. Förutom detta undersöktes tidningarnas bild- och sportspråk.

Resultaten visar att de finländska tidningarna från år till år har förhållit sig positivt balanserat till sitt eget land och dess idrottare. Det finns ingen större skillnad mellan artiklar från landskamper som slutat i finsk vinst respektive förlust. I den svenska pressen har man avgudat det egna landets framgång, medan man lättare kritiserat det egna landet och dess idrottare vid motgång. En stor förändring har skett i spaltutrymmets fördelning mellan könen. Den kvinnliga idrottens andel av spaltutrymmet har ökat, men den manliga idrotten behandlas fortfarande mera. Språket mellan de båda könen var inte jämlikt, men skillnaderna var inte stora. Bilderna har blivit mindre till antalet, men större till storleken. Innehållet i bilderna skiljer sig mellan könen. Männerna fotograferas i tävlingssituationer, medan kvinnorna oftare fotograferas före eller efter tävlingssituationen. Sportspråket har blivit vardagligare och homogenerare, trots att det fortfarande förekommer rikligt med lånetermer och slanguttryck.

Helsingin Sanomat ägnade klart mest utrymme för landskampen. År 2000 var dock det totala antalet meningar som ägnades åt landskampen i Helsingin Sanomat bara dryga hälften av det från år 1977. Den viktigaste orsaken till detta torde vara friidrottens sjunkande popularitet samt att antalet idrottsgrenar på sportsidorna ökat i antal. Vasabladet var den enda tidningen där andelen meningar konstant växte från år till år. Antalet meningar år 2000 är nästan dubbelt större än år 1977. Orsakerna till ökningen är troligen de österbottniska friidrottarnas starka frammarsch under 1990-talet. I Dagens Nyheter kom man endast 1985 upp till motsvarande siffror som i de finländska tidningarna. Efter 1985 har dock meningarnas antal i Dagens Nyheter rasat. Västerbottens-Kuriren ägnade mest utrymme åt landskampen år 1977. Sedan dess har landskampen behandlats i högst två artiklar per år. Landskampen intresserar och har alltid intresserat mera i Finland.

Nyckelord: friidrott, historia, Finland, Sverige, idrottsjournalistik, innehållsanalys, kön, landskamper, nationalism, sportterminologi

INNEHÅLL

1 INLEDNING.....	6
2 FRIIDROTTSLANDSKAMPEN FINLAND-SVERIGE.....	7
2.1 Landskampens historia	7
2.2 Om landskampens karaktär.....	8
2.3 Landskampen i median.....	10
3 IDROTT, NATIONALIDENTITET OCH NATIONALISM.....	11
3.1 Allmänt om idrott, politik och nationalism.....	11
3.2 Situationen i Finland	13
3.3 Situationen i Sverige.....	14
4 IDROTTSJOURNALISTIK.....	16
4.1 Idrottsjournalistikens historia	16
4.2 Faktorer som inverkar på idrottsjournalistiken.....	17
4.3 Idrottsjournalistik och radio.....	19
4.4 Idrottsjournalistik och TV.....	20
5 IDROTTSJOURNALISTIK OCH NATIONALISM.....	22
6 IDROTTSJOURNALISTIK OCH KÖN	24
6.1 Könsfördelningen inom idrottsjournalistik.....	24
6.2 Skriftliga idrottsreportage.....	25
6.3 Idrottsbildernas fördelning enligt kön	27
6.4 Innehållet i idrottsbilderna	28
6.5 Idrott i TV	29
7 SPORTSPRÅKET	32
7.1 Karakteristiska drag.....	32
7.2 Specialspråk inom idrott	33
7.3 Sportspråkets inverkan på publiken	36
7.4 Sportspråkets manliga karaktär.....	37
8 INNEHÅLLSANALYS INOM IDROTTSJOURNALISTIK	39
8.1 Innehållsanalys som forskningsmetod.....	39

8.2 Tidigare idrottsjournalistiska innehållsanalyser	39
9 FORSKNINGSPROBLEM.....	42
10 FORSKNINGSMETODIK.....	44
10.1 Materialet	44
10.1.1 Tidningarna.....	44
10.1.2 Landskamperna.....	45
10.2 Materialinsamlingen	46
10.3 Forskningsmetoder.....	46
10.3.1 Nationalism	47
10.3.1.1 Kategoriserings- och innehållsenheter	47
10.3.1.2 Kategorierna.....	48
10.3.1.3 Kategoriseringsarbetet.....	49
10.3.2 Kön	50
10.3.3 Bilderna.....	50
10.3.4 Sportspråket	51
10.4 Resultatanalys.....	51
10.5 Reliabilitet och validitet.....	51
10.5.1 Nationalism	51
10.5.2 Kön.....	52
10.5.3 Bilderna.....	53
10.5.4 Sportspråket	53
11 RESULTAT.....	54
11.1 Nationalism.....	54
11.1.1 Nationalism i finländska och svenska tidningar	54
11.1.2 Regionala skillnader.....	56
11.1.3 Nationalism i de olika landskamperna	56
11.2 Kön.....	57
11.2.1 Hur mycket skrivs om kvinnor respektive män.....	57
11.2.2 Sättet att skriva om kvinnor respektive män.....	59
11.3 Idrottsbilderna.....	60
11.3.1 Idrottsbildernas utrymme i de olika tidningarna	60
11.3.2 Vad föreställer idrottsbilderna.....	61

11.3.3 Idrottsbilderna och kön.....	61
11.3.3.1 Storlek och antal.....	61
11.3.3.2 Bildernas innehåll enligt kön.....	62
11.4 Sportspråket.....	63
11.4.1 Lånetерmer.....	63
11.4.2 Idrottsslang.....	63
12 DISKUSSION.....	65
12.1 Metoder.....	65
12.2 Resultat.....	67
KÄLLOR.....	74
BILAGOR.....	80

1 INLEDNING

Friddrotten har långa traditioner i vårt land och har intresserat det finländska folket kanske mera än någon annan idrottsgren. En faktor som förenar de båda skribenterna är just ett brinnande intresse för friddrott. Förutom av friddrott är vi båda också mycket intresserade av idrottsjournalistik. Som ett naturligt resultat av detta kombinerades dessa två intresseområden i vår undersökning.

Friddrottslandskampen Finland – Sverige har ofta kallats världens bästa landskamp och mediabevakningen av den har varit intensiv. Landskampen har dock inte undersökts särskilt mycket. Vainio (2000) är den enda som tagit sig an ämnet ur mediasynvinkel. Hennes undersökning koncentrerade sig på radioreferat, medan tidningsreportage aldrig blivit undersökta i detta sammanhang. I och med att vi har goda kunskaper i respektive lands språk, hade vi möjlighet att undersöka och jämföra tidningsreportage både från Finland och Sverige. Vår undersökning kan förhoppningsvis fungera som grund för fortsatta undersökningar, där man fördjupar sig i något av de undersökta fenomenen.

Syftet med denna undersökning var att ta reda på vad tidningsreportagen från friddrottslandskampen Finland – Sverige innehåller, hur innehållet skiljer sig mellan länderna samt hur innehållet förändrats under de senaste årtiondena. Svar på dessa frågor söktes genom att med hjälp av innehållsanalys undersöka hur tidningsreportagen ger uttryck för nationalism, hur jämlikt de behandlar män och kvinnor samt genom att undersöka deras bild- och sportspråk. Undersökningen delades in i fyra huvudområden baserat på de ovannämnda problemen.

Undersökningen visade att intresset för landskampen är betydligt större i Finland än i Sverige. På basen av de uppnådda resultaten är det svårt att göra några långtgående slutsatser, men vi tror att undersökningen ger en bra helhetsbild av innehållet i tidningsreportagen och att den kan fungera som en plattform för fortsatt undersökning.

2 FRIIDROTTSLANDSKAMPEN FINLAND-SVERIGE

2.1 Landskampens historia

Det hade funnits planer på att inleda landskampsrelationer mellan länderna redan 1915. Den språkpolitiska situationen i Finland inverkade dock negativt på detta och man fick vänta ytterligare 10 år på landskampsdebuten mellan länderna. Finland hade, innan Sverigekamperna började, haft två landskamper mot Frankrike, medan Sverige hade deltagit i den nordiska trelandskampen tillsammans med Norge och Danmark. (Häyrinen 1987, 57-58.)

Friidrottslandskampen mellan Finland och Sverige, i Finland allmänt kallad Ruotsi-ottelu och i Sverige Finnkampen, inleddes år 1925. Då tävlade man på Djurgården i Helsingfors med tvåmannalag. Den första landskampen vanns av Finland med poängen 99-85. Landskampen hölls först vartannat år. År 1931 blev dock friidrottsrelationerna mellan länderna så spända att Finlands Friidrottsförbund beslöt att avbryta landskamperna. (Maaailman parhain maaottelu 1995, 3-4.)

Höglund (1999, 5-11, 34-39) kombinerade en historisk litteraturstudie med en tidningsanalys, för att undersöka vilka faktorer som bidrog till att landskampssamarbetet avbröts 1931. Han undersökte också hur frågan om Paavo Nurmis amatörskap ledde till att alla kontakter de två förbunden emellan bröts år 1932. Detta fördröjde i sin tur återknytandet av landskampskontakterna. Resultaten visar, att fyra olika faktorer påverkade avbrytandet av landskampsrelationerna. Den första faktorn var historiska orsaker. Sverige ansågs vara en "storebror" till Finland. Detta ledde till avund mellan länderna och denna avund ledde i sin tur till ojustheter ute på planen. Den andra faktorn var idrottens förfinskning i Finland och språkmotsättningarna i landskampssamarbetet. När Urho Kekkonen valdes till ordförande för det finska friidrottsförbundet 1928 genomförde han en "språkreform" vars syfte var att lyfta fram finskspråkiga personer till höga positioner inom förbundet. Detta försvårade kontakterna med svenskarna. Den tredje faktorn var de svenska tidningsskriverierna som irriterade den finska friidrottsledningen. Den svenska pressen skrev bl.a. att finländarnas framgång berodde på en ekonomisk storsatsning. Detta var en

stor förolämpning under amatöriddrottens tidevarv. Dessutom betonades ras- och kulturfrågor, som att finnarna var ett ociviliserat folk och att man därför endast klarade sig i de primitivaste friidrottsgrenarna, dvs. långdistanslöpning. Den fjärde och sista faktorn som nämns är striden om landskampsdagarna. Finländarna ville att landskampen 1931 skulle hållas två veckor tidigare än svenskarna hade planerat. Efter en svår strid mellan de två förbunden utgick det finländska förbundet slutligen som segrare.

Frågan om Paavo Nurmis amatörskap ledde till att alla kontakter de två förbunden emellan bröts 1932. Dessa kontakter återknöts inte förrän 1935. Landskampssamarabetet upptogs inte förrän år 1939, eftersom man hade problem med att komma överens om en lämplig tidpunkt. Dessutom hade de båda länderna landskampsutbyte med andra europeiska länder. Landskampsuppehållet 1931-1939 visade sig vara fruktbart i och med att samarbetet fick en bättre start 1939 i en mognare och mer tolerant atmosfär. (Höglund 1999, 41-42, 47.)

När landskampsrelationerna återupptogs 1939 var det tänkt att landskampen skulle hållas varje år, men efter 1940 blev det igen ett uppehåll på fem år under det andra världskriget. År 1951 tävlade man för första gången med tremannalag. (Maailman parhain maaottelu 1995, 3-4.)

Damernas landskamp fick sin början 1953 i Jyväskylä. Sverige vann de 16 första damlandskamperna. I början utkämpades damkamperna på annan ort än herrkamperna. Först 1964 fick damerna tävla på samma ställe som herrarna. År 1984 höjde man deltagarantalet i varje gren från två till tre. Sedan 1970 har även 18-åringarnas landskamp avgjorts i samband med herr- och damkampen. Landskampen utkämpas turvis i respektive land, dvs. vartannat år i Helsingfors och vartannat i Stockholm eller Göteborg. (Maailman parhain maaottelu 1995, 3-4.)

2.2 Om landskampens karaktär

"I en kamp där det ofta är jämnt i poängställningen, ända till de sista avgörande stafetterna, är det helt naturligt att det ibland hettar till, både bland tävlande och i publik. En viss grad

av spänning är ju det som gör själva kampen till vad den är och alltid har varit, men ibland har känslorna svallat för mycket". (Höglund 1999, 5.)

Friddrottslandskampen Finland - Sverige har alltid haft tät stämning och under de första kamperna flammade de extremnationalistiska känslorna upp. Taktiken och knuffstriderna i 800 meters loppet under kamperna 1927 och 1929 spände idrottsrelationerna mellan de två länderna till det yttersta. (Kekkonen katkaisi maaottelusuhteet 1995, 4.)

1931 i Stockholm föll de många fina resultaten i skymundan av den osportsliga taktiken i 800 meters loppet. Man talade om att "slåss" snarare än om att kämpa i god sportsmannaanda. I tidningarnas kommentarer talades det senare öppet om medveten ojusthet av svenskarna. Publiken var inte sen att reagera och "alla svenska publikrekord" slogs av den fruktansvärda visselkonsert som utbröt efter detta omdiskuterade lopp. Det hela kulminerade i att den finska friddrottsledningen med Urho Kekkonen i spetsen, på banketten efter själva landskampen meddelade att man ville bryta relationerna. (Lorén 1975, enligt Höglund 1999, 5-6.)

Det var nära att förbindelserna bröts också 1968. Efter att Anders Gärderud blivit diskvalificerad på 1500 meter, ilsknade det svenska förbundets ordförande Matts Carlgren till och hotade att avbryta landskampsrelationerna om inte Finland tog till åtgärder för att lugna ner publiken och de tävlande under landskamperna i Helsingfors. Situationen lugnade dock ner sig och relationerna bröts inte. Sveriges "hämnd" kom följande år i Stockholm då man vägrade att rulla ut den lovade gummimattan vid spjutplatsen. I stället hölls den ihoprullad strax bredvid ansatsbanan och Jorma Kinnunen, som var i toppform, fick problem på den mjuka stybben och blev sist i tävlingen. (Häyrinen 1987, 175.)

Enligt Häyrinen (1987, 215) har landskampen haft en egen stämning, med en stor dos dramatik och spänning, samt bra resultat. Den har ofta kallats "världens bästa landskamp", även utomlands. Landskampen har också uppnått en popularitet som man inte nått i andra idrottsformer eller friddrottslandskamper.

2.3 Landskampen i median

Medierna har gjort landskampen till en mytomspunnen idrottstävling. Landskampshistoriens höjdpunkter har frekvent återgivits i pressens artiklar. I många familjer blev det en årlig ritual att lyssna till radiosändningarna från landskampen. Radions roll har senare delvis övertagits av televisionen. Landskampen följs även av människor som annars inte är intresserade av idrott. (Kokkonen 2000, 5.)

Landskampen sändes första gången direkt i radio år 1929 och det var också den första direkta idrottssändningen i Finlands radio (Virtapohja 1998, 72). År 1958 sändes landskampen för första gången direkt i Finlands television (Pänkäläinen 1998, 18). En undersökning av tittarsiffrorna 1987-1990 visar att landskampen åren 1987 och 1988 samlade nästan 1,2 miljoner tittare, medan den motsvarande siffran 1989 var knappt 0,9 miljoner och 1990 igen över en miljon. Aktivast följde man med landskampen i jordbrukarhushåll. (Nurmi 1991, 33-34.)

Vainio (2000, 54-62, 67-74, 80-85) genomförde en kvalitativ undersökning av landskampens radioreferat från åren 1959, 1970 och 1999. Hon jämförde de finska radioreferaten med de svenska och dessutom olika år med varandra. Dessutom undersökte hon på vilka sätt den nationella identiteten framställts i de båda ländernas radioreferat. Resultaten visar att de svenska referaten från öppningsceremonin genomgående var objektiva. De finska referaten från åren 1959 och 1970 visade däremot upp tecken på närmast militärisk fosterländskhet. År 1999 refererades öppningsceremonin vardagligare, men fortfarande fosterländskt. Svenskarna behandlade båda ländernas idrottare jämlikt och år 1999 dessutom positivt. De finska referaten präglades 1959 och 1970 av att man såg allt genom "blåvita" glasögon. Först år 1999 behandlades de båda länderna jämlikt. På den finska sidan har man genomgående använt sig av sk. nationsprat. Man framhåller den överlägsna finska sisun och landskampen beskrivs ofta med hjälp av kampteman. År 1999 betonades det unika med landskampen, medan man 1959 och 1970 beskrev landskampen som en stor idrottsfest. I de svenska referaten använde man sig av kampteman endast 1970. År 1959 beskrevs landskampen som en stor idrottsfest, medan man 1999 i likhet med de finska referaten framhöll landskampens unika ställning i idrottsvärlden.

3 IDROTT, NATIONALIDENTITET OCH NATIONALISM

3.1 Allmänt om idrott, politik och nationalism

"Nationalism, (överdrivet) hävdande av den egna nationens intressen, stark fosterlandskänsla" (Focus uppslagsbok 1970, 2162).

"Den populäraste formen av nationalistiskt beteende i många länder är idrott, där människomassor blir väldigt emotionella när de stöder sitt landslag". (Kellas 1991, enligt Bairner 1996, 314)

Gruppidentifikationen spelar en viktig roll i hur idrott väcker nationalistiska känslor. Idrottare och publik har oftast sin mer eller mindre medvetna medborgarroll, som kan vara färgad av nationella fördomar och stereotyper. Dessa kan ytterligare stärkas av nationella symboler, flaggor och sånger. Det är möjligt, att dessa antagonistiska attityder och fördomar som hör ihop med medborgarrollen kan stöda gruppsolidariteten och gruppidentifikationen. Den bästa grunden för en sådan gruppidentifikation utgörs på internationell nivå av en tvekamp mellan två nationer, alltså en landskamp. Det finns antydningar om att lagidrott väcker större känslor hos publiken än individuell idrott. Detta har kanske att göra med att det är lättare att identifiera sig med en grupp än med en enskild idrottare. Det är inte bara idrottarna som vinner eller förlorar utan också hela publiken, de som följer med tävlingarna därhemma och alla som har någonting gemensamt med idrottaren eller idrottarna. Eftersom det uppstår fler konflikter i lagidrott finns det därför också större risk för öppna konflikter bland publiken. (Heinilä 1974, 111-113.)

Hobsbawm (1994, 179, 185) konstaterar att nationalismen inte längre är den stora politiska kraft, som den var från den franska revolutionen till slutet av den imperialistiska kolonialtiden efter andra världskriget. På 1800-talet var det i de utvecklade länderna viktigt att bygga en nation. Under första halvan av 1900-talet var det viktigt att föra fram kolonialländernas frihetskamp och självständighetsyrkan. Nu är varje nation en stat och all politisk nationalism riktar sig mot utlänningar. Detta passar inte alls ihop med den språkliga och kulturella utvecklingen under 1900-talet.

Enligt Hargreaves (1992, 128-130) har många länder använt idrott för olika syften, t.ex. för att höja den nationella prestige, för att säkra lagbundenheten, som kompensation för svagheter på andra sektorer och för att angripa internationella rivaler på ett fredligt sätt. I sin presentation av nationalismen inom de olympiska spelen påpekar han, att olika länder ända från starten har använt de olympiska spelen till att försöka uppnå självständighet, nationalkänsla samt yttre godkännande. Finlands deltagande i de olympiska spelen i Stockholm 1912 som ett storfurstendöme i det tsaristiska ryska riket nämns som ett exempel, Nazi-Tysklands spel i Berlin 1936 som ett annat. I Rom 1960 och Tokyo 1964 signalerade Italien och Japan sin återkomst till den internationella gemenskapen efter deras nederlag i det andra världskriget. Under det kalla kriget användes idrott också som en spelbricka i det ideologiska spelet mellan stormakterna. De båda "blocken" försökte övertyga världen att just deras system och levnadssätt var det bästa. Genom att bojkotta spelen som hölls i det andra landet (USA borta från OS i Moskva 1980 och Sovjetunionen borta från OS i Los Angeles 1984) undvek de båda länderna en förlust och en ideologisk propagandavinst för det andra "blocket". På Irland har idrott utgjort ett sätt att ena ett delat land. I OS tävlar både Irland och Nordirland under samma flagga. Detta har även kritiserats för att det kan öka nationalisternas makt. Idrott har också tjänat den svarta nationalismen i och med att Sydafrika pga. Apartheid-politiken varit utesluten ur den internationella idrotten. Detta har hjälpt till att ena det svarta Afrika.

Bairner (1996, 333-334) undersökte med hjälp av en fallstudie den idrottsliga och politiska nationalismen i Skottland, Irland och Sverige. Enligt honom måste man klart skilja mellan äkta idrottslig nationalism och den process genom vilken politiska nationalisterna försöker använda idrott, endera genom att försöka stärka folkstaten eller för att utmana den existerande ordningen. Man skulle kunna tro att idrottslig nationalism är starkast i de länder där politisk nationalism är en betydande kraft. Trots att den politiska nationalismen i Skottland och Irland är stark, så har det varit omöjligt att få till stånd en samlande idrottslig nationalism. I Sverige däremot, där nationalidentiteten är en mindre politisk fråga, har utvecklingen mot en gemensam idrottslig nationalism skett relativt lätt. Trots de regionala lojaliteterna och den alltmer internationella gatubilden kan svenskarna rätt enhälligt glädja sig över sina landsmäns prestationer.

Det nationalistiska intresset för "vårt" eget lag tenderar att förstärka den nationalism som vi visar på den politiska arenan. Speciellt när den politiska nationalismen är stark blir det som händer på idrottsarenan politiskt viktigt. Om man är en fotbollshuligan är steget inte långt till att bli medlem i en fascistisk organisation. (Tännsjö 1998, 25.) Tamburrini (1998, 36) visar dock på att detta exempel är klart partiskt. Om du är en huligan är du redan en våldsam person och därför vore det inte överraskande om du söker dig till en organisation som kan förstärka din våldsamma karaktär. Enligt honom borde man i stället ta reda på hur vanligt det är att en laglydig fotbollsanhängare blir medlem i en nationalistisk organisation.

Malec (1993, 100-105) undersökte användningen av patriotiska symboler på tävlingsdräkten hos 84 skollag inom den amerikanska college-idrotten under Gulf-kriget. För att visa sitt stöd åt de amerikanska trupperna tillförde vissa lag den amerikanska flaggan eller ett gult band till sina tävlingsdräkter. Av resultaten framgår att 58 procent av lagen använde sig av minst en patriotisk symbol, medan 42 procent inte använde någon symbol. Av de skolor som tävlade i den högsta divisionen använde dock hela 91 procent någon patriotisk symbol på sin tävlingsdress, jämfört med 35 procent i de lägre divisionerna. Om man jämför de olika idrottsformerna användes det klart mest patriotiska symboler inom korgboll. I 80 procent av de skolor som använde sig av patriotiska symboler, använde herrarnas korgbollslag en sådan. Motsvarande siffra bland damernas korgbollslag var 44 procent. Detta har samband med att de lag som hade större chans att framträda i den regionala eller nationella televisionen klart oftare använde sig av patriotiska symboler än de lag som inte framträdde i sådana tv-sändningar.

3.2 Situationen i Finland

Efter Finlands vinst i ishockey-VM 1995, uppstod ett sk. hjältelagsfenomen bland supportrarna. Detta fenomen kan delas in i tre vågor:

1. Det som skedde under turneringen och strax efter mästerskapet
2. Det som hade att göra med lagets hemkomst
3. Det som skedde under de påföljande veckorna efter mästerskapet

De två första vågorna innehöll mycket synliga element som att köra runt med bilen och tuta, vifta med flaggor, kramas, sjunga och måla ansiktet blåvitt. Den tredje vågen märktes

som en ovanlig glädhet och pratsamhet i flera veckor efter mästerskapet. Det var inte ovanligt att man sjöng mästerskapssånger mitt under arbetsdagen. Alla dessa vågor var starkt nationalistiska och patriotiska, men på ett positivt sätt. Den stämning som uppstod när festligheterna på torget i Helsingfors avslutades med Finlandia-hymnen, kan knappast omvandlas till fosterländsk stöddighet. (Virtapohja 1995, 83-85.)

Enligt Virtapohja (1996, 136-137) var det ett flertal faktorer som inverkade på att VM-guldet firades så häftigt. Finländarna firade på samma gång sitt inträde i EU och man gjorde det på samma sätt som en europeisk fotbollspublik gör. Finlands inträde i EU var också den största orsaken till att den svenske tränaren Curt Lindström kunde bli nationalhjälte. Median spelade också en stor roll, genom att bl.a. jämföra spelarna med hjältarna från Väinö Linnas krigsroman "Okänd soldat".

Sebergren (1996, 21, 31-32) har försökt förklara Finlands väg till en nation med hjälp av Hobsbawms teorier om nationalism. Trots att nationalismen enligt Hobsbawm är på tillbakagång, ser man ofta tecken på sk. banal nationalism. Flaggviftningen som följde Finlands VM-guld i ishockey 1995 kan räknas hit. Fenomenet i sig kan inte klassas som nationalistiskt eftersom man kan hålla likadana fester kring en klubbflagga. Den finska supporterns flagga är en kombination av gammal aggressiv hakkapelit-patriotism ("hakkaa päälle Suomen poika...") och nationalistisk negativism ("...ettei Ruotsi meitä voita"). Den finska nationalismen lever och mår bra i tystnad och den väller fram på ett kollektivt sätt alltid när det finns anledning. De banalt nationalistiska formerna av intolerans och den mer eller mindre våldsamma rasismen är däremot relativt vanliga inslag i dagens Finland.

3.3 Situationen i Sverige

Det är onekligen klart att globalisationstrender har brutit sönder originaliteten inom den svenska idrottskulturen. Svenskarna har dock inte ansett det viktigt att befrämja sina karakteristiska drag genom idrott. Det har också föreslagits att idrotten, i takt med att rädslan om hot mot den svenska nationalidentiteten växer, kan komma att spela en viktig roll i den s.k. försvenskningen, den process genom vilken svenskarna stärker och högtidlighåller sin svenska identitet. Unga svenskar har i allt ökande grad de senaste åren

setts utklädda till vikingar och målade i blågula färger under stora internationella idrottsevenemang. Detta har dock mer att göra med att man imiterar ett växande internationellt fenomen än att man reagerar mot upplevda hot mot den svenska nationalidentiteten. (Bairner 1996, 330-331.)

Ehn (1989, 57) konstaterar att nationalsymbolerna inte är till fullo uppskattade i Sverige. Det finns många svenskar som skäms över en sådan patriotism, som man anser tillhöra "gårdagen". Dessutom anser många att historien har visat vad extremnationalism kan åstadkomma. Därför har internationalism ett högre värde inom många områden i Sverige.

I Finland byggde man under hela 1900-talet upp den finska kulturen och finskheten. Man levde ständigt under ett inre och yttre hot. Den svenska nationen har däremot funnits sedan tusen år tillbaka och har inte behövt kämpa för sin existens. Finskhet och svenskhet skiljs därför åt och kan varken mätas eller jämföras. (Ekwall & Karlsson 1999, 83, 99.)

4 IDROTTSJOURNALISTIK

”Förr i tiden kritiserades idrottsreportrarna för att de visste så mycket mer om idrott än om journalism. Nu har situationen förändrats. Från *idrottsjournalism* har man avancerat till *idrottsjournalism*. Och utvecklingen fortsätter: från *idrottsjournalism* håller man på att övergå till *idrottskommunikation*”. (Pänkäläinen 1998, 4.)

Det är sant att idrottsjournalistiken hela tiden söker sig nya vägar. Internet och andra tekniska hjälpmedel har möjliggjort en ömsesidig kommunikation mellan journalisterna och hemmapubliken. Med hjälp av olika omröstningar och frågor försöker man få hemmapubliken att känna sig delaktig i rapporteringen från olika tävlingar.

4.1 Idrottsjournalistikens historia

De första böckerna om idrott skrevs i Europa på 1400-talet och på 1700-talet skapades idrottspressen i de anglosaxiska länderna. Detta främst för att ge information om vadslagning. Den första finländska skriften med idrottsligt innehåll är en undersökning om fäktning som utgavs 1697 vid Åbo universitet. Från början av 1800-talet kan man också i de svenskspråkiga tidningarna, framförallt i Åbo Tidning, finna idrottsnyheter och –skrivelser. Idrottslitteraturens och idrottspressens utveckling går hand i hand. Idrottspressen bestod i början främst av periodvis utgivna böcker. (Nygrén 1986, 6.)

Den första finländska idrottstidningen, *Sporten*, grundades 1881 av Aleksander Hintze och Mikko Mexmontan. Hintze har kallats för ”Den finländska idrottsjournalismens fader”. Den första finskspråkiga idrottstidningen, *Uljäs*, grundades 1886 av Onni Ruuth. Den mest betydande idrottstidningen i Finland, *Suomen Urheilulehti*, grundades 1898 av Ivar Wilskman. Hufvudstadsbladet var den första tidningen som anställde en egen idrottsreporter. Detta skedde år 1902 och reportern hette Uno Westerholm. Han arbetade dock bara halvtid och det gjorde alla andra idrottsreportrar också ända till slutet av 1920-talet. År 1931 grundades *Urheilutoimittajien Kerho* (nuvarande *Urheilutoimittajien Liitto*) och samma år grundade Helsingin Sanomat landets första sportredaktion. (Arponen 1998, 28.)

På 1920- och 1930-talet blev man idrottsreporter via idrotten och inte genom utbildning. Ännu 1981 "beklagade" Urheilulehti sig över att en stor del av idrottsreporterna saknade bakgrund som aktiva idrottare. Fortfarande har dock idrottsreporterna i medeltal lägre utbildningsnivå än andra journalister. De första idrottsreporterna tyckte mycket om sitt arbete och räknade inte arbetstimarna. Idrottsreporteryrket var för många bara en bisyssla som på ett trevligt sätt kombinerade fritidssysselsättningen med inkomster. Ofta kom man in på branschen genom en god vän. (Pänkäläinen 1998, 4.)

4.2 Faktorer som inverkar på idrottsjournalistiken

Heinilä (1974, 177) har presenterat ett mönster som beskriver hur idrottsreporterna skriver om en stortävling:

1. Man skapar intresse för en viss stortävling
2. Man skapar förväntningar om framgången
3. Man förstärker dem med t.ex. träningsnyheter
4. Man refererar själva tävlingen
5. Man dyrkar vinnarna
6. Man fördjupar hjältedyrkan och identifieringen med hjälp av rapporter om idrottarens personliga liv

eller

- 5-6. Man utreder orsakerna till förlusten och söker syndabockar
7. Man håller en liten paus för att undvika publikens uttråkning.

Det ovan beskrivna mönstret kan sträcka sig ut över en mycket lång tidsperiod. Presentationen av själva idrottsprestationen utgör bara en liten del av den stora helheten. Ju mera förväntningar man ställer på idrottarna och ju större publikens intresse för tävlingarna är, desto mer omfattande är varje punkt.

Dagstidningarnas referat från seriematcher i olika bollspel är också till grunden lika från match till match. Man går igenom de avgörande händelserna och spelarna, kommenterar domararbetet och gör en värdering av vad resultatet innebär och vad som kommer att ske.

Kvällstidningarna däremot försöker ofta lyfta fram en speciell detalj eller spelare ur matchen. (Pänkäläinen 1998, 6-7.)

Järvinen (1993, 43-54) gjorde en undersökning om de finska idrottsreportrarnas arbets- och idrottsuppfattningar. Ett undersökningsproblem var att ta reda på hurdan bakgrund en idrottsreporter har. I undersökningen deltog 152 idrottsreportrar som arbetade heltid på en tidning eller nyhetsbyrå. Reportrarnas medelålder var 37 år. Av de idrottsreportrar som deltog var 97 procent män, medan endast tre procent var kvinnor. Branschen är med andra ord mycket mansdominerad. Till sin skolning var 31 procent studenter och 20 procent hade avlagt en universitets- eller högskoleexamen, medan 18 procent hade en examen på institutnivå. Alla hade varit aktiva idrottare och den största gruppen (26 %) utgjordes av idrottare på FM-nivå.

Hackforth, Scholz, Göken och Frütel (1998, 59-61) undersökte idrottsjournalisternas uppfattning om sig själv och sitt arbete. Undersökningen utfördes i samband med ett antal stortävlingar, bl.a. fotbolls-EM i England och OS i Atlanta 1996, och totalt deltog 470 idrottsjournalister. Resultaten visar att 91 procent av idrottsjournalisterna ansåg att deras viktigaste uppgift var att ge information. Av de återstående kategorierna var de tre största att underhålla publiken (58 %), kritisera (57 %) samt att peka ut nya trender (55 %).

Enligt samma undersökning (Hackforth m.fl. 1998, 62-67) ansåg sig 51 procent av idrottsjournalisterna ha en neutral relation till idrottarna medan 30 procent ansåg sig ha en vänskaplig relation och 19 procent ansåg sin relation vara kritisk eller kontrollerande. Av idrottsjournalisterna ansåg 72 procent att median har stor inverkan på den allmänna opinionen. På frågan om vad som mest påverkar det egna arbetet svarade 26 procent att rivalerna, dvs. andra idrottsjournalister har en mycket stor inverkan, 13 procent ansåg att sponsorerna har mycket stor inverkan, medan en betydligt mindre andel ansåg att de internationella förbundens inverkan var mycket stor.

Hemánus (1983, 46) påstår att idrottsjournalismen lever i symbios med toppidrotten. Idrottsjournalismens och de enskilda idrottsreportrarnas intressen har mycket gemensamt med toppidrottssystemets och de enskilda idrottsledarnas, tränarnas och

toppidrottsmännens intressen. Detta leder till att idrottsjournalismen är inkapabel att objektivt beskriva toppidrottssystemet. Enligt Sage (1990) lever idrotten och televisionen i symbios. Televisionen använder idrotten för att locka fler tittare, medan idrotten använder televisionen för att öka inkomsten. (McCarthy & Jones 1997, 348.) Om man ser på situationen idag kan man säkert hålla med Sage. Det är de stora idrottsgrenarna som får stora tittarsiffror och tv-kanalerna tävlar om vem som ska få rättigheterna att sända dessa grenar.

Koljonen (1994, 42-49) har undersökt hur idrottsjournalismen har förändrats i Helsingin Sanomat under åren 1973-1993. Grenurvalet har ökat under senare tid och den gren som lidit mest av detta är friidrotten. År 1973 var friidrottens andel av sportsidornas innehåll knappt 16 procent och 1983 var dess motsvarande andel 18 procent. År 1993 hade friidrottens andel fallit till knappa sex procent. Bollspelens andel har hållit sig på en konstant nivå.

4.3 Idrottsjournalistik och radio

Vainio (2000, 74-80, 90-92) jämförde finska och svenska radioreferat från friidrottslandskampen Finland-Sverige. De jämförda referaten var från åren 1959, 1970 och 1999. I de två tidigare landskamperna levde de båda ländernas referat med i nuet. Varje händelse på planen beskrevs samtidigt utförligt i etern. Dessutom beskrevs stämningen på stadion utförligt. Kommentatorerna försökte leva med i denna stämning och förmedla den vidare till hemmen. År 1999 fann man klara skillnader mellan länderna. De finska referaten var mycket koncentrerade på de olika händelserna och man refererade bara det man såg. Om inget hände på stadion flyttade man sändningen till studion. De svenska referaten bestod främst av konversation mellan kommentatorerna. Man beskrev inte nödvändigtvis det man såg på planen utan man kunde tala om helt andra saker. Detta leder till att publiken hemma framför radion har svårt att skapa sig en bild av vad som händer på stadion. Som en följd av detta uteblir hemmapublikens upplevelse av den goda stämningen. Detta är kanske skälet till att det inte nuförtiden finns lika stora radiopersonligheter som förut.

4.4 Idrottsjournalistik och TV

Idrottsprogrammen i TV kan delas in i sex kategorier:

1. Nyhetssändningar (t.ex. Sporttrutan)
2. Direkta tävlingssändningar (t.ex. fotbolls-VM)
3. Magasinprogram (t.ex. Hot Sport)
4. Talk shows (t.ex. Vain muutaman sekunnin tähden)
5. Aktualitetsprogram (t.ex. Illan Finaali)
6. Studioprogram (t.ex. Formel 1 -studio)

De mest renläriga av dessa är nyhetssändningarna. Alla andra innehåller element från andra kategorier. De nyaste kategorierna, aktualitetsprogrammen och talk showerna, har ännu inte lyckats befästa sin ställning. Det blir allt vanligare med blandformer. I samband med stortävlingar bygger man t.ex. upp en tävlingsstudio med nyheter, intervjuer, kommentarer, analyser och reportage. (Pänkäläinen 1998, 18.)

Inom televisionsidrotten kan man finna vissa allmänna konventioner som är gemensamma för alla grenar. Dessa är enligt Hietala (1996, 107-112):

1. Kommentatorn, vars uppgift är att skapa en sammanhängande historia av de brokiga bilderna.
2. Koncentrering på vinnarna och slutuppgörelserna. Kamerorna placeras så att tittarna ska ha en så bra chans som möjligt att se slutuppgörelsen.
3. Individcentreringen. Man vill visa närbilder och repriserna på skickliga individers prestationer.
4. Den mänskliga kroppens rituella prisande. Med hjälp av bildvinklar och repriserna vill man få till stånd en erotiskt präglad bild av den mänskliga kroppen.

Han påstår också att televisionsidrotten visar en kamp mellan motsatta krafter där det avgörande är 1) prestationerna, 2) vändpunkterna och 3) vinnarna.

Av idrottsreportrarna anser dryga 95 procent att televisionen har en mycket stor inverkan på den internationella idrotten. Televisionen anses vara betydligt mer influensrik än t.ex. ekonomin (68%) och de internationella idrottsförbunden (FIFA 47%, IOK 43% och UEFA

43%). Detta beror på att det är televisionen som bestämmer vilka grenar och idrottare som visas och på så sätt direkt påverkar tidningsartiklarnas omfattning och innehåll. Ofta planerar man idrottsevenemang direkt efter televisionens tidtabell och televisionen har också medfört regeländringar i flera grenar. (Hackforth m.fl. 1998, 67.)

Televisionen hade direkt inverkan på införandet av tie-break i tennis, där matchernas längd var svår att beräkna. Av samma orsak har man också ändrat på volleybollens poängräkningssystem och infört sudden death i ishockey. Televisionen har också påverkat idrottsplatserna och -hallarna, som nuförtiden ofta är utrustade med stora bildskärmar vilka möjliggör repriserna för publiken på platsen. (Pänkäläinen 1998, 34.)

5 IDROTTSJOURNALISTIK OCH NATIONALISM

Knuutila (1983, 30-31) undersökte hur nationalismen kom fram i tidningarnas reportage från skid-VM i Oslo 1982. Hon delade in materialet enligt Heiniläs modell (se sid 17) och undersökte varje nivå skilt. Nivåerna 1, 4 och 5 visade tecken på en öppen och direkt nationalistisk attityd. Man framhävde finländarnas framgång, men analyserade inte varför man hade nått denna framgång. Dåliga prestationer bortförklarades däremot. På nivåerna 2-3 och 6 framkom den nationalistiska inställningen indirekt. Man skapade förväntningar på de finländska idrottarna genom att framhäva de positiva sidorna och genom att överdriva målsättningarna. Förlusten förklarades ofta med irrelevanta orsaker. Man skapade en bild av en "otursdrabbad finländare som skulle ha vunnit ifall..." Fastän grundinställningen hos alla tidningar var densamma, framträdde nationalismen tydligare i de små tidningarnas mindre omfattande skrivelser.

Ehn (1989, 58-64) granskade den svenska idrottsjournalistikens sätt att höja eller framkalla nationalkänsla. Tomas Gustafsson blev efter sina två OS-guld på skridsko i vinter-OS i Calgary 1988 beskriven som "nordiskt helyllepräktig", "en sund och rask solstickepojke" samt som en "blond storslagen, fiber-ätande viking". I Sverige, där den svenska flaggan och nationalsången för många symboliserar högerextremism eller nynazism, är det lättare för tidningar att skriva om en person istället för om hela nationen. Trots detta prydde en svensk flagga med rubriken "Åh, så härligt!" första sidan av en tidning efter Tomas Gustafssons första guld. Gunde Svans mor och Ingemar Stenmarks hemby Tärnaby har ofta utgjort lika konkreta källor för nationalkänsla som den svenska flaggan och nationalsången. Det finns också grenar som anses speciellt svenska. Ordet "femmil" väcker betydligt fler associationer till nationalkänslan än "100 meter".

Idrottsjournalistiken har också konstruerat sina egna nationella och transnationella stereotyper. I samband med fotbolls-VM 1990 skrev man om Englands "fighting spirit", Västtysklands disciplin, de sydamerikanska lagens samba- eller calypsofotboll samt om de afrikanska lagens spelglädje, temperamentsfullhet och kreativitet. Man kan även ifrågasätta journalisternas sätt att beskriva matcher, lag eller spelare med militäriska metaforer. Västtysklands lag kallades för en "armé", medan lagets stjärnspelare Lothar Matthäus blev

kallad för "en återuppståndna Luftwaffe". Denna typ av nationella stereotyper återfinns inte endast inom lagidrotten, utan de finns också inom utpräglat individuella grenar. Vid tennisturneringen i Wimbledon 1991 beskrev man de svenska spelarna som isberg och coola. De tyska spelarna däremot beskrevs som maskiner eller kanoner. Precis som vid fotbolls-VM var militäriska metaforer mycket allmänna, speciellt då det gällde de tyska spelarna. Man kunde också finna klara tecken på nazi-tysk vokabulär i rubrikerna. (Blain, Boyle & O'Donnell 1993, 64-72, 141-145.)

Nationalismen inom idrottsjournalistiken grundar sig främst på sättet att framhäva idrottarens hemland och nationalitet. Den etnocentriska inställningen övergår i nationalism när det handlar om det egna landets idrottare. Vinsterna socialiseras åt hela folket och man glömmer att det ursprungligen är fråga om individer. Rätt använd kan dock nationalismen sätta färg på ett idrottsreportage och framhävandet av idrottarens nationalitet kommer troligen aldrig att helt kunna undvikas. (Knuutila 1983, 32.)

6 IDROTTSJOURNALISTIK OCH KÖN

6.1 Könsfördelningen inom idrottsjournalistik

Idrottsjournalistik är en mansdominerad branch, oavsett om man tittar på idrottsreportrarnas kön eller innehållet i materialet som de producerar. När man jämför dagens läge med läget för några årtionden sedan upptäcker man att kvinnans ställning inom idrottsjournalistiken har blivit mycket bättre. Samtidigt så märker man ändå, att det fortfarande är mannen som producerar en manlig produkt med manligt innehåll. För att man ens skall kunna tala om könslig jämlikhet inom idrottsjournalistiken, krävs det en hel del arbete och tid. Man kan inte kräva att den kvinnliga idrotten på en gång får hälften av utrymmet i median.

Pänkäläinen (1998, 23) har diskuterat ämnet kring idrottsjournalistikens manliga karaktär. Enligt honom anser de flesta, att idrott är långt en manlig hobby och likaså att idrottsjournalistiken är en manlig produkt. Naturligtvis sysslar även kvinnor med motion och idrott, men det tycks ändå vara männen som dominerar idrottspubliciteten. Detta kommer fram såväl i dagstidningarnas texter och bilder som i antalet utgivna minuter i televisionen. Men ju mer underhållande och materiell idrotten blir, desto mera utrymme finns det för kvinnliga idrottare. Kvinnan är alltid välkommen, bara hon är tillräckligt framgångsrik och vacker.

Det är i första hand publiken som avgör vilken idrott median lyfter fram, eftersom medias främsta uppgift är att tillfredsställa det allmänna intresset. Fastän kvinnor idrottar i nästan lika stor grad som männen, lyfter den kritiska median inte fram deras prestationer, eftersom det är de manliga idrottsmanövrerna som publiken vill se och läsa om. Skräckscenariot är att endast en damskidåkare som nått framgång syns i median. Detta är tyvärr alls inte ovanligt. (Kesti 1999, 53.)

Det tycks vara andra orsaker än de idrottsliga prestationerna som har gjort att intresset för kvinnlig idrott stigit under de senaste årtiondena. Pirinen (1993, 42-45) har fäst uppmärksamhet vid vissa karaktärsdrag som krävs för att en kvinnlig idrottare skall lyftas

fram av median, i detta fall av kvinnotidningar. Enligt henne har en kvinnlig idrottare tre möjligheter att nå publicitet i en kvinnotidning. Den första är att hon helt enkelt är tillräckligt framgångsrik. Den andra möjligheten är att hon antingen är en ung och lovande junioridrottare eller en före detta idrottare som under sin idrottskarriär nått framgång. Förutom av framgångsrika kvinnor är median intresserad av sådana kvinnliga idrottare, som valt en idrottsgren som allmänt kategoriseras som manlig. Ifall kvinnan dessutom är vacker och har utstrålning, stiger sannolikheten för att hon skall nå publicitet.

När man jämför andelen män och kvinnor som följer med idrott, märker man att männen är aktivare idrottsåskådare än kvinnor. Enligt Nurmi (1991, 29-30) följer 12 procent av kvinnorna och 16 procent av männen regelbundet med idrott i televisionen. Nurmis undersökning baserar sig på den nationella tv-mätarundersökningens angivna publiksiffror, där man beaktat YLEs och MTVs alla idrottssändningar. Enligt undersökningen märker man tydligt, att både kvinnor och män har sina favoritgrenar. Kvinnor följer mera med grenar där kroppen och rörelserna spelar huvudrollen. Typiska kvinnogrenar är exempelvis dans, gymnastik och konståkning. Männen är däremot intresserade av lagsporter och av maskulinare grenar än kvinnorna. Fotboll, ishockey, korgboll och boxning är exempel på typiska manliga grenar som uppnår stora publiksiffror.

6.2 Skriftliga idrottsreportage

Ju längre traditioner en institution har, desto långsammare sker förändringar i dess byggnad. Eftersom många finländska dagstidningar har sin ursprung på 1800-talet, förändras deras nyhetskriterier långsamt. Det här syns tydligt när man bläddrar igenom dagstidningarnas sportsidor. Man upptäcker lätt hur mansdominerade idrottsartiklarna egentligen är och likaså hur lite spaltutrymme kvinnliga idrottare får.

Den största och mest kända dagstidningen i Finland, Helsingin Sanomat, har haft sina sportsidor i noggrann granskning i flera olika undersökningar. Under en normal idrottsvecka år 1997 behandlade 84 procent av artiklarna manlig idrott, dryga 8 procent kvinnlig idrott och knappa 8 procent båda könen (Pirinen 1998a, 25-26). Enligt Kesti (1999, 53) tycks den kvinnliga idrotten inte alls intressera Helsingin Sanomat. Idrott får som ett

eget innehållsområde mest spaltutrymme, men fördelningen mellan artiklar om kvinnlig och manlig idrott är i obalans. Sammanlagt undersöktes 209 idrottsartiklar och av dessa behandlade 161 manlig idrott, 16 kvinnlig idrott och 15 båda könen. Av intervjuerna handlade 122 om manliga idrottare och under intervjuen nämns deras namn sammanlagt 844 gånger, medan de motsvarande siffrorna för kvinnliga idrottare var 11 artiklar och 73 namnupprepningar.

Förutom de inhemska undersökningarna tyder även många utländska undersökningar på att den kvinnliga idrotten får betydligt mindre spaltutrymme i olika tidsskrifter. Lumpkin och Williams (1991, 16) har analyserat artiklar i USAs mest lästa idrottstidsskrift *Sport Illustrated* från åren 1954 och 1987. Av alla artiklar behandlade 91 procent manlig idrott och dessutom var artiklarna som behandlade kvinnlig idrott ofta betydligt kortare än de manliga idrottsartiklarna. Kvinnliga idrottare lyftes oftast fram i individuella grenar som tennis, golf och simning. Kvinnliga lagidrottare behandlades sällan.

I *NCAA News* från åren 1988 och 1991 handlade 297 artiklar om kvinnlig idrott, medan den manliga idrotten behandlades i 820 artiklar (Shifflett & Revelle 1994, 144). Rintala och Birrell (1984, 237) uppskattar att den kvinnliga idrotten får ca. 15 procent av det totala spaltutrymmet på dagstidningarnas sportsidor.

Artiklarnas placering på sidorna antyder nyheternas viktighetsordning. Vanligtvis placeras de nyheter som anses vara de viktigaste på sportsidornas första sida. Enligt Pirinens (1998a, 26) och Kestis (1999, 95-99) undersökningar får en kvinnlig idrottsartikel sällan plats på Helsingin Sanomats sportavdelnings första sida. Ett annat sätt att trivialisera kvinnlig idrott är enligt Pirinen (1998a, 32) att fästa läsarens uppmärksamhet vid idrottarens privatliv och utseende, samt att kalla en vuxen kvinna för flicka. Däremot får maskulina kvinnor, vars utseende avviker från skönhetsidealet, lätt negativa kommentarer. Kommentarer av den här stilen skapar lätt en allmän uppfattning om att utseendet är viktigare än idrottsprestationerna i kvinnlig idrott.

6.3 Idrottsbildernas fördelning enligt kön

Bilderna på sportsidorna fungerar som modeller åt idrottande flickor och kvinnor. De skapar därmed förväntningar om hurdan man borde vara. Ens egna tankar och förväntningar om sig själv som idrottare kan hamna i konflikt med de färdiga modeller som bjuds ut av median. Skillnaden mellan omgivningens förväntningar och idrottarens egna tankar kan i värsta fall orsaka allvarliga rollkonflikter. (Markula & Valli 1986, 64.)

Som man väl kan tänka förekommer det i dagstidningar betydligt oftare bilder av manliga idrottare än av kvinnliga. Enligt Markula och Valli (1986, 59) är endast 18 procent av alla idrottsbilder en bild av en kvinnlig idrottare. Dessutom tycks kvinnlig idrott få publicitet i bildform under veckodagar när det finns brist på annat material. I fredagens Ilta-Sanomat finns 23 procent av hela veckans kvinnliga idrottsbilder, medan den motsvarande andelen i veckoslutets stora publikation endast är dryga 6 procent. Siffrorna tyder på att en kvinnlig idrottares bild får plats på tidningarnas sidor efter en lugnare idrottsdag.

Även Helsingin Sanomats sportsidor har undersökts under en normal idrottsvecka. Med normal menas en idrottsvecka under vilken det inte pågår någon stortävling. Enligt Blomberg (1984, 39-40) behandlade 18 procent av idrottsbilderna kvinnlig idrott. Pirinen (1998a, 26) undersökte sportsidorna i tidningen år 1997, likaså under en veckas tid. Av alla idrottsbilder föreställde 88 procent manliga idrottare. Dagstidningarnas artiklar från friidrotts-VM 1993 undersöktes av Naula (1994, 73). Resultaten var positivare jämfört med tidigare finländska undersökningar. Kvinnlig idrott behandlades i 39 procent av bilderna.

Schifflett och Revelle (1994, 144) undersökte NCAA News' (National College Athlete Association) alla nummer från åren 1988 och 1991. Undersökningen omfattade totalt 144 bilder, varav 95 föreställde en manlig och 49 en kvinnlig idrottare. Av den totala bildytan upptog manliga idrottsbilder 78 procent, medan kvinnliga idrottare fick nöja sig med 22 procent.

6.4 Innehållet i idrottsbilderna

Förutom till antal och storlek skiljer sig manliga och kvinnliga idrottsbilder i tidsskrifter tydligt från varandra även ifråga om själva bildinnehållet. Pirinen (1998b, 16-22) har undersökt bildinnehållet i Helsingin Sanomats artiklar som behandlar tyngdlyftning. Enligt analysen är bilderna på kvinnliga lyftare fotograferade så, att lyftaren antingen förbereder sig inför lyftet i knäböjställning eller håller stängen ovanför huvudet. Själva vikten är ofta utanför bilden och därför kan läsaren lätt få en uppfattning om lätta lyft med lätta vikter. De manliga tyngdlyftarna har däremot fotograferats så, att de stora vikterna syns på bilden.

Markula och Valli (1986, 63) undersökte det kvinnliga bildmaterialet i Ilta-Sanomat och Turun Sanomat. I bilderna beskrivs den finländska kvinnliga idrottaren i allmänhet sakligt. På bilden beskrivs det väsentliga: kvinnan är fotograferad på idrottsplatsen klädd i en tävlingsdräkt och dessutom oftast i en prestationssituation. En noggrannare bildanalys tyder däremot på smygpropaganda. Man vill ge läsaren en uppfattning om idrott som en manlig hobby, som inte är lämplig för kvinnor. Till detta strävar man genom att fotografera kvinnan så att själva prestationsplatsen inte alls kommer fram eller så att hon poserar på en bild som fotograferats före eller efter tävlingsituationen. I utländska undersökningar syns smygpropagandan ännu tydligare. Kvinnorna är passiva på bilderna och de är fotograferade i icke-idrottsliga situationer. (Boutilier & SanGiovanni 1983, Rintala & Birrel 1984, Klein & Pfister 1985, enligt Markula & Valli 1986, 63.)

Även Shifflett och Revelle (1994, 149) har upptäckt skillnader mellan könen i bildspråket. I NCAA News' artikel om gymnastik skildras de manliga gymnasterna med stora och imponerande bilder från den individuella tävlingen, medan det från kvinnornas tävling endast finns en bild där vinnarlaget jublar och kramar om varandra. Denna artikel påminner oss om att det fortfarande finns stora skillnader mellan manlig och kvinnlig idrottspublicering, samt att det krävs en medveten ansträngning för att den kvinnliga idrotten uppnår den publicitet den väl förtjänar.

I de kvinnliga idrottsbildernas innehåll kan man på ett sätt se brytningstiden som den kvinnliga idrotten lever i. Man kan uppfatta fotografiernas bildspråk som sådana, att den

konservativa idrottsjournalistiken genom dem vill förmedla en lekfull och mindre allvarsam bild av kvinnlig idrott. En positiv utveckling har ändå ägt rum även på denna front och man kan räkna med att en kvinnlig frammarsch även i fråga om idrottsbilder kommer att fortsätta.

6.5 Idrott i TV

Collin och Vuori (1999, 46-56) undersökte idrottsnyheterna i de finska tv-kanalerna. Undersökningen pågick i en vecka och sammanlagt granskades tre kanaler. Under veckan behandlades totalt 254 idrottsnyheter, varav 195 behandlade manlig idrott, 40 kvinnlig idrott och 19 båda könen. Av den totala taltiden i sändningarna ägnades 75 procent åt manlig idrott, 13 procent åt kvinnlig idrott och 12 procent åt båda könen. När man jämför kanalerna sinsemellan, märker man att 21 procent av taltiden i idrottsnyheterna på YLE (TV1) ägnades åt kvinnlig idrott, medan de motsvarande siffrorna för MTV3 och Fyran var 14 respektive 11 procent.

Tiden som ägnas åt kvinnlig idrott är i de finska tv-kanalerna fortfarande rätt liten när man jämför den med den motsvarande tiden som ägnas åt män. Eftersom ungefär en tredjedel av alla landslagsidrottare är kvinnor och en lika stor del av alla idrottsevenemang under en normal idrottsvecka är kvinnlig idrott, väntar man sig att televisionen skulle behandla kvinnlig idrott lite mera än den hittills gjort. Det här skulle föra med sig mera synlighet åt kvinnliga idrottare, vilket skulle göra det betydligt lättare för kvinnliga idrottare att söka sponsorer och göra framsteg i sin idrottskarriär. Dessutom skulle den kvinnliga idrottens bild i samhället förbättras och dess uppskattning stiga. (Collin & Vuori 1999, 72-73.)

Det har gjorts flera undersökningar om idrottssändningarnas uppbyggnad. Fasting och Tangen (1983, 63) undersökte idrottssändningarna i Norges television för att få en bild av hurdan inställning massmedian i Norge har till kvinnlig idrott. I tv-nyheterna behandlades kvinnlig idrott endast 5 procent av den totala tiden, medan den manliga idrottens andel var 82 procent. Sändningstiderna varierade beroende på grenen, men gymnastik var den enda grenen där kvinnlig idrott fick mera sändningstid än manlig idrott.

Massmedian har förmågan att påverka sin publik genom ensidiga redovisningar och förklaringar som ofta avviker avsevärt från sanningen. Idrottsreportage i televisionen kan forma våra tolkningar i fel riktning, inte enbart om idrott, utan även om varje enskild idrottare samt om deras uppförande. Därmed finns det en stor risk att tv-sändningar från stora internationella idrottstävlingar, t.ex. från Olympiska spelen, påverkar människornas uppfattning om män och kvinnor samt om deras roller i idrotten och samhället. (Altheide & Snow 1979, Duncan & Brummett 1987, Harris & Hills 1993, enligt Higgs & Weiller 1994, 234.)

Jacobs och Real (1986, enligt Higgs & Weiller 1994, 244-245) undersökte hur stor andel av tv-sändningarna på tv-kanalen ABC från Olympiska spelen 1984 i Sarajevo ägnades åt kvinnlig respektive manlig idrott. De fann att 77 procent av den totala sändningstiden bestod av manlig och 23 procent av kvinnlig idrott. I NBCs tv-sändningar från OS i Barcelona fick däremot kvinnorna procentuellt sett mer publicitet i sex av de presenterade tio grenarna. Fastän resultaten tyder på att de kvantitativa skillnaderna i sändningstider mellan manlig och kvinnlig idrott skulle ha utjämnats, finns det fortfarande kvalitativa skillnader, speciellt i frågan om innehållet i idrottsreferaten.

Duncan, Jensen, Messner, Williams och Wilson (1994, 251-253) undersökte den kvinnliga idrottens andel i televisionens sportnyheter i de lokala tv-kanalerna i Los Angeles. Undersökningen pågick i sex veckors tid och totalt utsändes 42 idrottsnyhetssändningar. Resultaten visar, att i sammanlagt 21 sändningar behandlades inte kvinnliga idrottare eller kvinnlig idrott alls. Som huvudnyhet hade man 40 gånger ett reportage som behandlade manlig idrott, medan ett kvinnligt idrottsreportage behandlades allra först endast två gånger. Nyheternas totala sändningstid var 264 minuter, varav 244 minuter behandlade manlig idrott och 12 minuter kvinnlig idrott. Resten av tiden ägnades åt idrott som involverade båda könen.

Enligt samma undersökning (Duncan mfl. 1994, 254) fanns det även klara skillnader i rapporternas innehåll. När man rapporterade om kvinnliga idrottare eller om kvinnlig idrott användes oftast endast tal. Däremot användes oftast både tal och bild när manliga idrottare eller manlig idrott presenterades. De manliga idrottarna nämndes oftast med idrottarens

tillnamn, medan de kvinnliga idrottarna oftast nämndes med deras förnamn. Till sin längd var de kvinnliga rapporterna betydligt kortare jämfört med de manliga rapporterna och dessutom kunde de ibland vara till och med sårande och hånande.

Televisionen har betydligt kortare traditioner än den skriftliga massmedian. Trots det är den kvinnliga idrotten underrepresenterad även i televisionen. Det här bevisar att det inte endast är traditionerna som gör att kvinnlig idrott är en bisak inom idrottsjournalistiken. En viktig orsak till detta kan vara att tävlingsidrott idkas mera av manliga personer, medan kvinnor sysslar mera med motionsidrott av olika slag. Att tala om idrottande män låter på något underligt sätt naturligare än motionerande män, medan motionerande kvinnor däremot låter vanligare än idrottande kvinnor.

7 SPORTSPRÅKET

7.1 Karakteristiska drag

“Sportspråket är allmänt taget inte längre speciellt rikt och nyskapande, åtminstone inte i radio, där det mest handlar om siffror och namn. I tidningarna är sportspråket mer utvecklat, men krångliga meningskonstruktioner och utländska – särskilt engelska – lånord och facktermer gör också tidningarnas sportspalter obegripliga för många.” (Vestergård 1992, 48.)

Alla som följer med idrott känner till sportspråkets kännetecken och karaktärsdrag samt dess inverkan på stämningen såväl hemma som på läktaren. Likaså har vi många gånger stött på helt nya ord och termer, vars betydelse vi inte har en aning om. Det är just de färggranna och fantasirika orden och termerna som gör sportspråket mycket fascinerande, men samtidigt ibland även helt obegripligt. Det glada och levande sportspråket spelar ändå en viss roll i hur man upplever idrottshändelsen. Kan man tänka sig en idrottssändning eller ett idrottsreferat, där kommentatorn eller idrottsreportern inte hyllar en färsk finländsk världsmästare för full hals och med ett oräkneligt antal starka adjektiv? Eller hur skulle det kännas att läsa referat om ishockey- eller fotbollsmatcher, som är skrivna på samma sätt som en politisk kolumn? Det kan hända att man inte tidigare har tänkt på att idrottsjournalistiken och framför allt sportspråket är en helt egen värld, där det är tillåtet att hylla fosterländskhet och använda lånord.

Rasikangas (1990) har undersökt sportspråket och lagt märke till att vissa klassiska uttryck i sportspråket håller på att tappa fotfästet. Ord som “kung”, “kejsare” och “tsar” har blivit för vardagliga och ersätts i dagens sportspråk med ord och uttryck utanför det levande livet. Det är inte alls ovanligt att en idrottare jämförs med en klippa, en tall eller ett stenblock. Eftersom avsändaren (reportern) och mottagaren (läsaren / åhöraren / åskådaren) med tiden har kommit överens om uttryckssättet, är det möjligt för sportspråket att medvetet gå till överdrift. Dessutom hör det till att regelbundet lyfta fram fosterländskhet och glödga, men även att i viss grad vara anspråkslös. Källorna för skildringarna i sportspråket återfinns ofta bland krigstermer (anfälla, döda), djur (räv, häst), kortspel (lagets ess, jokerspelare),

mattermer (äta, njuta, sluka) och slagsmålstermer (krossa, ge stryk). Sportspråket är även känsloladdat, dock inte empatiskt. (Enligt Pyykkönen 1990, 8.)

Det är främst idrottare och före detta idrottare som läser och följer med idrott i tidningar och massmedier (Tingbjörn 1976, enligt Vestergård 1992, 44). Idrottarna är i första hand unga och bildar kamratgäng med de andra medlemmarna i idrottslag och -klubbar. Dessutom står sportjournalisterna ofta nära idrottarna. De här är orsakerna till att sportspråket är personligt, samt fullpackat med ord och termer som bara en initierad, mycket intresserad och sakkunnig läsekrets förstår. Intervjuerna som ofta finns med skrivs i talspråklig form. De språkliga felen och konstigheterna i sporttexter beror på att många idrottstävlingar slutar sent på kvällen och leder därmed till tidspress för idrottsjournalisterna.

Man har undersökt språket på tidningarnas sportsidor och i idrottssändningar i TV och radio betydligt mera än själva idrottsjournalistiken. Enligt Pänkäläinen (1998, 21) medger idrottsreportrarna att de i sina texter och reportage ofta tar till överord samt använder klichéer för att lyfta idrotten till nya höjder. Idrottaren benämns ofta med uttryck som "verkligen begåvad" istället för "mycket begåvad". Ett annat kännetecken för sportspråket är dess manliga karaktär. Det är inget undantag att man i idrott skjuter och avlossar skott i stället för att sparka och slå. Koski (1997, 82-83) konstaterar att idrottaren i sportspråket ofta jämförs med teknisk apparatur, som kan oljas, målas, repareras och vars delar vid behov kan ersättas med nya. Verb som "trimma", "ladda" och "rosta" dyker upp i sporttexter med jämna mellanrum.

7.2 Specialspråk inom idrott

Specialspråk existerar bland olika människo- och samhällsgrupper. Den sociala bakgrunden, åldern, livsmiljön eller intresse- och aktivitetsverksamheten kan fungera som en källa för den egna terminologin och de egna talesätten. Olika inriktningar har sina egna språk och beroende på inriktningens ålder, traditioner och specialiseringsgrad varierar språkets begriplighet. Ju mer specialiserad inriktningen är, desto svårare och mer ologisk är dess terminologi. Specialspråk med långa traditioner har ofta förutom sina specialord och -

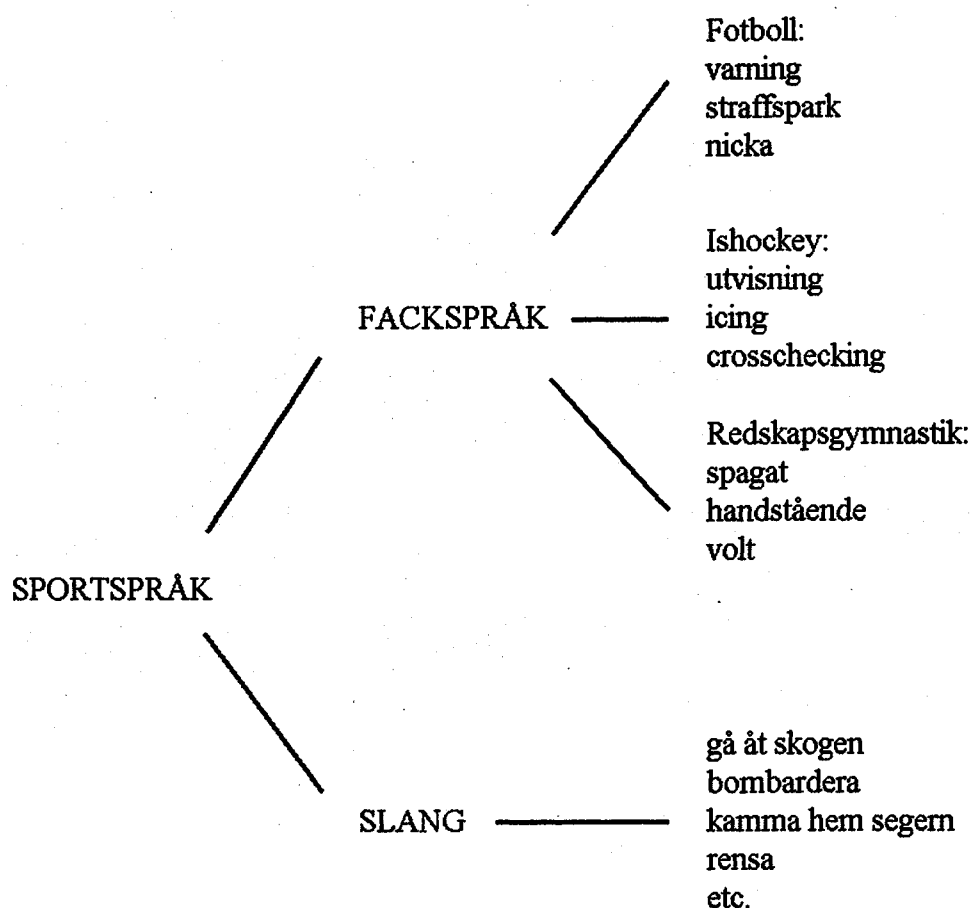
termer, även egen grammatik och eget uttalssätt, som kan vara kända även för utomstående. (Beard 1998, 47.)

Förutom hela idrottssamhället har även varje enskild idrottsgren ett mer eller mindre avancerat specialspråk, oberoende om grenen är professionell eller amatörbaserad. I grenar med få deltagare eller involverade personer ställer specialspråket inte till med några problem. Däremot uppstår ofta stora konflikter när grenar med ett rikt specialspråk presenteras för allmänheten. Människor som inte från tidigare känner till grenen och dess terminologi har svårt att följa med händelserna och kan därför känna sig utomstående. (Beard 1998, 48.)

Uppfattningen om att idrott har sin egen specialpublik och ett eget språk härstammar redan från 1960-talet. Enligt en amerikansk undersökning där man fäste uppmärksamhet vid språket i artiklar och reportage om bl.a. korgboll, märkte man att varje gren har sitt eget specialspråk. Dessa språk fick det gemensamma namnet "sportuges". Detta "idrottsspråk" används fortfarande, men speciellt i samband med större idrottstävlingar skulle det vara önskvärt att man använde ett mera allmännare språk. Då skulle även sådana personer som inte regelbundet följer med idrott förstå vad som försiggår. (Wiio 1987, 44.)

Enligt Koski (1997, 72) bör man redan på förhand vara beredd på att språket på sportsidorna ofta är färggrant och fantasirikt. Detta är en förutsättning för att man skall kunna skildra en fysisk prestation med linearisk text. Vem skulle läsa en rapport där skidåkaren åkte ut i spåret, skidade, kom i mål och nådde en viss placering? Det är ett mera levande språk som läsarna vill ha. Dessutom är det mycket lättare att hänga med och förstå texten på sportsidorna om man regelbundet följer med vad som skrivs på dem. Idrottstexter baserar sig nämligen ofta delvis på tidigare artiklar och texter. Gamla nyheter upprepas eller refereras sällan. Istället litar idrottsreportrarna på att läsarna aktivt följer med händelserna samt att deras tidigare kännedom är tillräcklig.

Enligt Hackforth (1975, 285) kan språket som idrottsreportrarna använder delas in i fackspråk och slang (figur 1).

FIGUR 1. Sportspråkets indelning i fackspråk och slang (Hackforth 1975, 285).

I figur 1 fungerar fotboll, ishockey och redskapsgymnastik som exempel och åskådliggör specialtermer i dessa grenar. Termerna som finns med i figuren är delvis översatta från tyska, medan en del av de ursprungliga är ersatta med svenska termer och uttryck. Som vi tydligt kan märka har olika idrottsgrenar sina egna ord. När man blandar med slanguttryck i sporttexter kan språket lätt bli obegripligt.

Helenius (1999, 3) har undersökt specialtermer i ishockey, som är den populäraste idrottsgrenen i Finland. Enligt Helenius är terminologin i ishockey rik. Olika spelartyper, spelsituationer och utrustningar har ett flertal olika benämningar, vilka regelbundet förändras och ersätts med nya. Spelarna använder den fantasirika terminologin främst för att uttrycka sina känslor och för att förbättra gruppsammanhan, medan idrottsjournalistiken får språket mera levande och exaktare genom att använda sig av specialtermer.

När man undersöker idrottsreportage finns det vissa språkfilosofiska fenomen som skall beaktas. Det finns tecken på att personer som använder det finska språket märkbart skiljer sig från sådana som använder ett indoeuropeiskt språk. Detta syns i förmågan att muntligt framställa logiska formuleringar. De indoeuropeiska språken, t.ex. svenska, tyska, engelska och franska, är sk. lineariska eller dynamiska språk, medan de finsk-ugriska språken inte på samma sätt är lineariska, utan uppbyggda av stillastående strukturer. Man kan säga att ett indoeuropeiskt språk är som en film, medan det finska språket är nästan som ett foto. I praktiken innebär det här att finskan är betydligt långsammare jämfört med ett indoeuropeiskt språk när man refererar levande bilder. (Wiio 1987, 44.)

Enligt Ekwall och Karlsson (1999, 46) uppstår bilderna i hjärnan på olika sätt hos finsk- och svenskspråkiga. Detta leder bl.a. till att finskspråkiga har svårt att förstå svenska filmer och idrottsreportage, medan svenskspråkiga har svårt att förstå motsvarande finskspråkiga produktioner.

7.3 Sportspråkets inverkan på publiken

Sportspråket har i likhet med massmedierna en tendens att formulera våra tankar om idrottare i en viss riktning. Vi har säkert våra egna bilder om Mika Myllylä, Matti Nykänen och Paavo Nurmi beroende på hurdana artiklar vi läst eller hurdana program vi lyssnat och tittat på. Den bild som en vanlig medborgare har om offentliga personer, är en produkt som massmedierna förmedlat och format (Koski 1997, 74). Här nedan finns några exempel:

Marja-Liisa Kirvesniemi, 38, vann bronsmedaljen och var *nöjd och livligt pratsam på sitt personliga sätt* (Ilta-Sanomat 160294, enligt Koski 1997, 76).

Jag är trots allt nöjd med resultatet, funderar Satu Salonen, *som gång på gång visat sig vara en slagfärdig tös* (Viertio 1998, 19).

I sportspråk är det vanligt, att man tillsätter fakta om personer eller händelser, för att få språket mer faktabaserat. Tyvärr är dessa visdomar ofta reporterens egna åsikter och uppfattningar, som därmed kan åstadkomma felaktiga tankar bland publiken. De största

skadorna orsakas av negativa formuleringar som saknar bakgrund. Därför borde idrottsreportrarna vara varsamma med användandet av utfyllnadsord och -meningar.

Poskiparta (1988) har undersökt bildspråket i Svenska Dagbladets ishockeyreportage och Sandström (1989) finska radiojournalisters referat från flera större idrottstävlingar. Enligt Poskiparta har sportspråket en betydande inverkan på tidningsläsarna samt på deras stilkänsla. Därför borde idrottsjournalisterna använda ett vårdat sportspråk. Grammatikregler, ordföljd och språkriktighet bör följas och iakttas, medan jargong och slang inte borde användas i allt för hög grad. Sandström drar däremot slutsatsen, att sportspråket i de finskspråkiga radiosändningarna är gott och att slangen och de vardagliga uttrycken gör lyssnandet lättare och trevligare. Det bristfälliga uttalet av svenska namn och ett klichéartat bildspråk är de största bristerna. Trots det fungerar sportspråket bra i sitt sammanhang och tål kritisk granskning. (Vestergård 1992, 48.)

7.4 Sportspråkets manliga karaktär

Sportspråket är ursprungligen en manlig produkt. Idrottstermer som sammankopplas med krig, slagsmål, jakt och teknisk apparatur tyder otvivelaktigt på ett manligt ursprung (Rasikangas 1990, enligt Koski 1997, 81-82). En viktig orsak till detta är naturligtvis att majoriteten av idrottsreportrarna är män. År 1986 hade Sportjournalistförbundet i Finland 340 s.k. A-medlemmar, varav endast fyra procent var kvinnor (Vestergård 1992, 22).

Fastän antalet idrottsgrenar som utövas av kvinnor ökat under de senaste årtiondena, har idrottsterminologin förblivit tämligen oförändrad. Kvinnliga prestationer och tävlingar skildras därför med ursprungligen för manlig idrott ämnade termer och uttryck. (Klein 1988, 141-142.)

Det har redan länge varit känt att den kvinnliga idrotten presenteras på ett annat sätt än den manliga idrotten (Pirinen 1998, 32; Kataja 1985, 284-288). Kvinnans roll som ett mer underkastat och tillbakadraget kön härstammar från historien. I massmedierna får kvinnans utseende och kroppsliga egenskaper ofta en detaljerad beskrivning, medan man i manliga presentationer i stället fäster uppmärksamhet vid personens samhällliga status. De gamla

traditionerna finns ännu kvar i sportspråket. Det sätt som en kvinnlig idrottare presenteras på, visar klara tecken på förnedring av det kvinnliga könet. Kvinnorörelsens frammarsch har medfört att sportspråket blivit neutralare. Trots det tycks det fortfarande vara svårt att tala om en idrottande kvinna. Istället kallas hon flicka, tös, tjej, skönhet, brunett osv. (Kataja 1985, 287-288; Klein 1988, 148-149; Blinde, Greendorfer & Shanker 1991, 106.)

Blinde, Greendorfer och Shanker (1991, 103-108) har undersökt korgbollssändningarnas referat. Sammanlagt analyserades sex manliga och tio kvinnliga matcher, som spelades åren 1988-1990. Det fanns klara skillnader i sättet att beskriva manliga och kvinnliga spelare. Samma gällde beskrivningen av lagens taktik. Kvinnliga spelare och lag jämfördes regelbundet med manliga exempel. Ideal från manlig idrott dyker upp även i referat av spelsituationer.

En omfattande undersökning av fyra Väst-Tyska dagstidningar från år 1979 visar tydligt sportspråkets manliga karaktär. Språket är grammatikaliskt sett manligt, fastän man presenterar kvinnlig idrott. Informationsmässigt finns även klara skillnader. Språket i de manliga idrottsartiklarna syftar oftare på själva tävlingen, på resultaten eller på träningsinnehållet. De kvinnliga sporttexterna behandlar i stället saker som har att göra med idrottarens utseende, psykiska tillstånd, samt hennes privata och sociala liv. Dessutom finns det i artiklarna tecken på ironi och förnedring av kvinnlig idrott. (Klein 1988, 148.)

8 INNEHÅLLSANALYS INOM IDROTTSJOURNALISTIK

8.1 Innehållsanalys som forskningsmetod

Med innehållsanalys avser man undersökningar i vilka man statistiskt eller verbalt försöker beskriva ett eller flera dokumenters innehåll. Man kan antingen granska dokumentens innehåll som ett fenomen i sig eller granska de utomstående fenomen som innehållet antas ge uttryck för. Genom att granska innehållet i ett dokument kan man också försöka göra slutledningar om materialets producenter. (Pietilä 1976, 24-29, 52-53.)

Innehållsanalys kan tillämpas på skriftliga och audiovisuella dokument. Man kan använda såväl offentliga, privata som speciellt för undersökningen producerade dokument. På basen av dessa försöker man klassificera innehållet i ett lämpligt antal kategorier. Som kategoriseringsenhet kan man använda ord, meningar, stycken, artiklar eller böcker, beroende på vad man anser vara mest lämpligt för att beskriva materialet. Klassificeringen kan också vara ett fysiskt rum- eller tidsmätt, exempelvis spaltmillimeter. I vissa dokument kan också en person eller en rollfigur fungera som klassificeringsenhet. (Pietilä 1976, 21-22, 96-97, 109-115.)

8.2 Tidigare idrottsjournalistiska innehållsanalyser

McCarthy och Jones (1997, 352-356) undersökte skillnaderna i tv-kommentatorernas beskrivning av svarta och vita fotbollsspelare inom den engelska proffsfotbollen. Man analyserade totalt 37 timmar bandade fotbollssändningar. I dessa sändningar sökte man meningar eller fraser som användes för att beskriva spelarnas kvaliteter. De observerade kommentarerna klassificerades som endera positiva eller negativa. Sedan placerades de i någon av följande kategorier: (a) spelare och deras prestationer, (b) spelarnas fysiska egenskaper eller (c) spelarnas psykiska egenskaper. Resultaten visar att man inte fann några skillnader mellan kommentarerna gällande svarta och vita spelare i kategori (a). I kategori (b) fann man däremot att svarta spelare oftare beskrevs fysiskt starka jämfört med vita. Av kommentarerna gällande de svarta spelarnas fysiska egenskaper var 96 procent positiva. Den motsvarande andelen bland de vita spelarna var 61 procent. Skillnaden var statistiskt

signifikant. I den tredje kategorin gällande spelarnas psykiska egenskaper var resultaten de motsatta. De vita spelarna kommenterades i 79 procent av fallen positivt, medan andelen positiva kommentarer bland de svarta spelarna endast uppgick till 54 procent. Också denna skillnad var statistiskt signifikant. En intressant iakttagelse var att det totala antalet kommentarer gällande de fysiska egenskaperna var betydligt större för de svarta spelarna, medan de vita spelarna erhöll fler kommentarer i kategori (c).

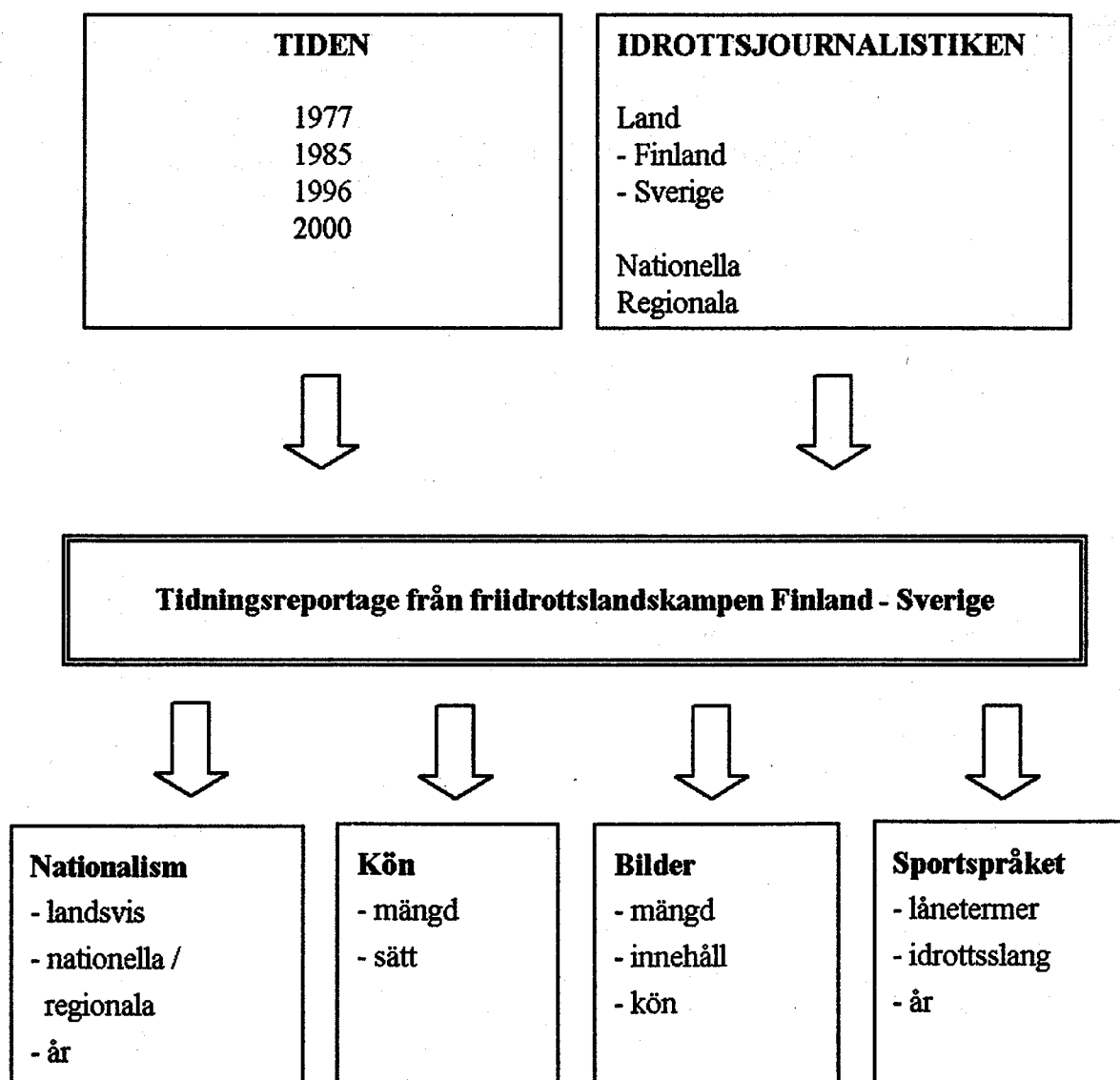
Valgeirsson och Snyder (1986, 132-137) analyserade sportsidornas innehåll i tre olika dagstidningar. De tre utvalda tidningarna var isländska Morgunbladid, engelska London Times och amerikanska New York Times. Alla dessa utges i respektive lands mest betydande mediaområden. Det var därför lätt att jämföra dessa med varandra. Man analyserade tidningarna systematiskt var femtonde dag under ett års tid. På detta sätt fick man fall som representerade varje veckodag och alla årstider. Undantaget var Morgunbladid, som inte utkommer på måndagar och vars söndagsnummer inte innehåller några sportsidor. De tre mest behandlade idrotterna i Morgunbladid var fotboll, handboll och friidrott. I London Times behandlade man fotboll, cricket och hästsport mest, medan man i New York Times mest behandlade baseball, amerikansk fotboll och korgboll. Dessa resultat innehöll inga överraskningar. Andelen sport i de olika tidningarna var ungefär lika stor, mellan sju och tio procent. Damidrottens andel var i Morgunbladid nio procent, i London Times fem procent och i New York Times bara tre procent. Man kategoriserade också artiklarna med hänsyn till om de behandlade amatör-, halvprofessionell- eller professionell idrott. I Morgunbladid behandlade över 60 procent av artiklarna amatöridrott, medan över 75 procent av artiklarna i London respektive New York Times behandlade professionell idrott. Detta förklaras med att den professionella idrotten varit mycket framträdande i Englands och USA:s idrottshistoria, medan den isländska idrottskulturen grundar sig på amatöridrott. Man analyserade också tidningarnas behandling av idrottens problemområden. Det totala antalet artiklar om idrottsproblem var betydligt lägre i Morgunbladid än i de två andra tidningarna. Sambandet mellan professionell idrott och icke önskvärda fenomen inom idrotten var tydligt. Som bevis på detta kan nämnas att man i London respektive New York Times fann mest artiklar som behandlade klubbarnas och organisationernas, samt idrottarnas finansiella problem.

I Canada har man också analyserat könsfördelningen samt förhållandet mellan professionell och amatöriddrott i landets största dagstidning The Globe and Mail. I detta fall analyserade man var femte dagstidning under ett års tid. Tidningarna från september uteslöts eftersom OS inföll under denna månad och det är möjligt att detta hade gett en felaktig bild av tidningens sportsidor. Artiklarnas och bildernas innehåll kategoriserades under tre olika rubriker: (a) manlig, (b) kvinnlig och (c) båda könen eller oklar. Förutom denna kategorisering delades innehållet in i ytterligare två kategorier, professionell idrott och amatöriddrott. Sedan mätte man det totala spaltutrymmet för varje kategori. Resultaten visar att manlig idrott erhöll 82 procent av det totala spaltutrymmet, medan den kvinnliga idrottens andel utgjorde sex procent. De återstående tolv procenten utgjordes av material vars innehåll var oklart eller som behandlade båda könen. Skillnaden mellan kategorierna (a) och (b) var statistiskt signifikant. Den manliga professionella idrotten upptog 53 procent av sportsidornas totala utrymme, medan den kvinnliga professionella idrottens motsvarande andel var tre procent. När sportsidorna hade lite utrymme till sitt förfogande ägnades största delen åt manlig idrott. Om man däremot hade mer utrymme fyllde man ut sidorna med mer kvinnlig idrott. (Crossman, Hyslop & Guthrie 1994, 126-130.)

Innehållsanalys är en mycket använd forskningsmetod inom journalistiken. I de artiklar som vi presenterat har man använt sig av enkla och klara kategoriseringar. På så sätt får man en klar bild av undersökningen och det är lätt att läsa och förstå resultaten. Lika lätt är det dock att misslyckas med kategoriseringen. Detta leder oundvikligen till en svårförstådd undersökning. Därför borde man i stället för att plocka med en stor mängd olika kategorier koncentrera sig på det väsentliga. Om kategorierna är tillräckligt enkla och entydiga, samt tillräckligt få till antalet kan man få en förenklad bild av ett annars komplicerat område.

9 FORSKNINGSPROBLEM

På basen av de uppställda problemen har vi gjort upp undersökningens teoretiska referensram (figur 2). I rutorna högst upp finns de faktorer som inverkat på tidningsreportagen från landskampen. I mitten har tidningsreportagen placerats. I de mindre rutorna lägre ner återfinns de fenomen tidningsreportagen väntas ge uttryck för.

FIGUR 2. Undersökningens teoretiska referensram.

Syftet med undersökningen var att få svar på följande frågor:

1. Förekommer nationalism i tidningsartiklarna?
 - 1.1 Finns det skillnader mellan finländska och svenska tidningar?
 - 1.2 Finns det regionala skillnader inom länderna?
 - 1.3 Finns det skillnader mellan de olika landskamperna?

2. Finns det skillnader mellan könen?
 - 2.1 Hur mycket skrivs om kvinnor respektive män?
 - 2.2 På vilket sätt skriver man om kvinnor respektive män?

3. Vad innehåller idrottsbilderna?
 - 3.1 Hur stort utrymme får idrottsbilderna i de olika tidningarna?
 - 3.2 Vad föreställer idrottsbilderna?
 - 3.3 Hur är bilderna fördelade enligt könen?

4. Hurdant språk används?
 - 4.1 Hur mycket förekommer lånetermer?
 - 4.2 Hur mycket förekommer idrottsslang?
 - 4.3 Finns det skillnader mellan rapporterna från de olika landskamperna?

10 FORSKNINGSMETODIK

10.1 Materialet

Materialet bestod av tidningsartiklar som behandlade friidrottslandskampen Finland - Sverige. Vi bestämde oss för att välja ut fyra landskamper som vi slutligen tog med i undersökningen. Vid valet av dessa betonades flera olika saker.

För det första ville vi få med tidens inverkan på journalismen. Därför beslöt vi att ta med en landskamp från 1970-, en från 1980-, en från 1990- samt en från 2000-talet. Det andra som vi beaktade var i vilket land landskampen hölls. Vi tog med två kamper från respektive land. Den tredje och sista punkten i valet handlade om resultaten i kamperna. För att få med olika aspekter ville vi att materialet skulle innehålla artiklar från landskamper som slutat med vinst för de båda länderna i de båda seniorlandskamperna. Det slutliga valet skedde med dessa saker i beaktande. Av artiklarna tog vi med sådana som publicerats i tidningarna från den dag landskampen började till den första tidningen som utkom efter tävlingarnas andra dag.

10.1.1 Tidningarna

När vi planerade vilka tidningar vi skulle ta med i undersökningen var det flera faktorer som vi ville ta i beaktande. För det första ville vi ha med olika typer av tidningar. Den ledande dagstidningen, en regionalt betonad tidning samt en eftermiddagstidning från respektive land. Under datainsamlingens gång beslöt vi oss dock för att lämna bort eftermiddagstidningarna, eftersom vi hade problem med att få tag på dem och för att vi ansåg oss ha tillräckligt med material i de fyra tidningar som vi redan hade. De tidningar som slutligen kom med var de ledande dagstidningarna Helsingin Sanomat från Finland och Dagens Nyheter från Sverige, samt de regionala tidningarna Vasabladet från Finland och Västerbottens-Kuriren från Sverige. De ledande dagstidningarna ges ut i de egna ländernas huvudstäder, dvs. Helsingfors och Stockholm, medan Vasabladet ges ut i Vasa och Västerbottens-Kuriren i Umeå. Störst av dessa tidningar är Helsingin Sanomat, vars

upplaga år 2000 var cirka 447 000. Dagens Nyheters motsvarande siffra samma år var 361 100, Västerbottens-Kurirens 42 100 och Vasabladet 27 000.

10.1.2 Landskamperna

Den första kampen som togs med i undersökningen var landskampen som utkämpades i Stockholm 27.-28.8.1977. Finland vann klart i både dam- och herrkampen. I damkampen, som utkämpades med två idrottare från respektive land per gren, blev siffrorna 86-69 till finskornas fördel, medan de finska männen vann kampen med siffrorna 221-188. (Hannus & Laitinen 2000, 70-73, 133-134.)

Följande landskamp var den som utkämpades i Stockholm 31.8.-1.9.1985. Sverige lade då beslag på vinsten i både dam- och herrkampen. De svenska damerna vann kampen, som för andra året i rad utkämpades med tre idrottare från respektive land i varje gren, med siffrorna 166-156. De svenska männen vann kampen med siffrorna 218-186 till svenskarnas fördel. (Hannus & Laitinen 2000, 89-90, 143-146.)

Den tredje kampen som togs med var landskampen i Helsingfors 23.-24.8.1996. Herrkampen var den jämnaste genom tiderna medan Finlands damer för iväg med en klar seger. Herrkampen avgjordes till svenskarnas fördel först i den avslutande grenen 110 m häck. Slutsiffrorna blev 205,5-202,5 till fördel för Sveriges herrar. De finska damerna vann damkampen med siffrorna 215-173. Tidpunkten för landskampen inföll efter OS i Atlanta och två olympiska guldmedaljörer (Heli Rantanen från Finland och Ludmila Engqvist från Sverige) deltog i kampen. (Hannus & Laitinen 2000, 111-113, 159-161.)

Den sista kampen som togs med i undersökningen var landskampen i Helsingfors 2.-3.9.2000 där Sverige vann herrkampen medan Finland vann damkampen. Denna landskamp inföll före OS i Sydney och det var den sista tävlingen före laget dit togs ut. Sverige vann herrkampen med siffrorna 216-194, medan de finska damerna lade beslag på vinsten i

damkampen med siffrorna 219-191. I tabell 1 finns en sammanfattning över slutresultaten i samtliga undersökta landskamper.

TABELL 1. Slutresultaten i de undersökta landskamperna.

	Damkampen		Herrkampen	
	Finland	Sverige	Finland	Sverige
1977 Stockholm	86	69	221	188
1985 Stockholm	156	166	186	218
1996 Helsingfors	215	173	202,5	205,5
2000 Helsingfors	219	191	194	216

10.2 Materialinsamlingen

Materialinsamlingen ledde inte till några större problem. Alla årgångar av Helsingin Sanomat samt tre årgångar av Vasabladet fanns på universitetsbiblioteket i Jyväskylä. Den sista årgången beställdes från Vasabladets arkiv. Dagens Nyheter fanns på Tammerfors universitets bibliotek. Det enda lilla problemet var Västerbottens-Kuriren, men slutligen löste sig också detta problem genom att de artiklar som behövdes skickades per post från V-K:s arkiv. Det betyder att vi personligen valt ut alla artiklar förutom dem i Vasabladet från 1985 samt dem i Västerbottens-Kuriren.

10.3 Forskningsmetoder

I undersökningen användes både kvantitativa och kvalitativa metoder. Bilderna analyserades kvantitativt. Könsfördelningen analyserades också kvantitativt, medan kvalitativa metoder användes för att ta reda på hur man skrev om de olika könen. Sportspråket analyserades helt kvalitativt. Nationalismen analyserades kvantitativt, men i resultaten kan man även finna kvalitativa aspekter.

10.3.1 Nationalism

Den ursprungliga tanken var att undersöka hur nationalismen framträder i tidningsskriverierna från landskampen. Detta analyserades genom att plocka nationalistiska meningar ur innehållet. Denna metod visade sig dock vara svår att genomföra och reliabiliteten skulle därför ha varit låg. För att få klarare kategorier bestämde vi oss för att analysera alla meningar skilt och placera dem i sex olika kategorier på basen av innehållet. Dessa kategorier utformades med tanke på hur man ställer sig till det egna landet i meningen i fråga. Om inställningen varit mycket positiv kan man anta att det finns en nationalistisk tanke som styr journalisternas sätt att skriva.

10.3.1.1 Kategoriserings- och innehållsenheter

En kategoriseringsenhet är den enhet som placeras in i en kategori. En innehållsenhet är den enhet som avgör i vilken kategori kategoriseringsenheten placeras. (Pietilä 1976, 106.) Vid kategoriseringen av meningarna använde vi oss av hela meningar som kategoriseringsenheter. Som innehållsenheter använde vi ord eller korta fraser.

Konstateranden kan enligt Lasswell (1942) indelas i tre olika typer:

1. Faktakonstateranden (ex. Finland har ett friidrottslandslag)
2. Preferenskonstateranden (ex. Finlands friidrottslandslag är bättre än Sveriges friidrottslandslag)
3. Identifikationskonstateranden (ex. vi tävlar mot Sverige i landskampen)

(Pietilä 1976, 146.)

I undersökningen kategoriserades främst preferenskonstateranden, men i vissa fall ansågs fakta- och identifikationskonstateranden inte en klart positiv eller negativ inställning. En sambandsenhet är enligt Pietilä (1976, 128) det större sammanhang dit en klassificeringsenhet hör. Detta betyder i praktiken att man inte kan klassificera en mening utan att ta i beaktande till vilket sammanhang den hör. Ofta syftar denna mening på en tidigare klassificerad mening och i så fall borde den placeras i samma kategori.

10.3.1.2 Kategorierna

Kaplan och Goldsen Budd (1967) använde sig av följande indelning för undersökning av ställningstagande innehåll:

1. Villkorslöst positiv (++). Till denna kategori räknas de kategoriseringsenheter som förhåller sig villkorslöst positivt till det undersökta fenomenet.
2. Villkorligt positiv (+-). Till denna kategori räknas de kategoriseringsenheter som grundar sig på en positiv attityd, men där det också framkommer negativa aspekter.
3. Villkorslöst negativ (--). Till denna kategori räknas de kategoriseringsenheter som förhåller sig villkorslöst negativt till det undersökta fenomenet.
4. Villkorligt negativ (-+). Till denna kategori räknas de kategoriseringsenheter som grundar sig på en negativ attityd, men där det också framkommer positiva aspekter.
5. Balanserad (-). Till denna kategori räknas de kategoriseringsenheter vars förhållningssätt till det undersökta fenomenet är i ungefär lika hög grad positivt och negativt.
6. Neutral (0). Till denna kategori räknas de kategoriseringsenheter som inte innehåller varken positiva eller negativa attityder gentemot det undersökta fenomenet.

(Pietilä 1976, 175-176.)

Förutom att en positiv inställning kan uttryckas direkt kan den även uttryckas indirekt genom att man förhåller sig negativt till den motsatta parten. Likaså kan en negativ inställning uttryckas indirekt som en positiv inställning gentemot motparten. För att undvika för många kategorier kan direkta och indirekta inställningar samordnas under samma kategori. (Pietilä 1976, 177.)

Vi ansåg att denna typ av kategorisering passade bra för vårt arbete. För att få fram de saker vi ville ha reda på var vi dock tvungna att göra om kategorierna. I den slutliga kategoriseringen användes sex kategorier i vilka meningarna placerades. I samband med varje kategori ges ett par exempel på meningar som kategoriserades under dessa.

1. Starkt positiv (++). Till denna kategori räknades både direkta och indirekta konstateranden med stark positiv inställning till det egna landet.

Pär Wallin var överlägsen i spurten... (DN 1977)

Tyvär är Sverige en alldeles för dålig motståndare numera. (Vbl 1977)

2. Positiv (+). Till denna kategori räknades både direkta och indirekta konstateranden med positiv inställning till det egna landet.
Sveriges herrar vann Finnkampen i Helsingfors. (DN 1996)
Yleensäkin ruotsalaiset ovat Kinnusen mielestä innokaampia turvautumaan erilaisiin "käyryksiin". (HS 1977)
3. Balanserad (+-). Till denna kategori räknades konstateranden som innehöll både positiva och negativa aspekter oberoende av grundprioriteringen.
Han missade, inte oväntat, efter ett hyggligt försök. (DN 1985)
En större förlust var nog väntad, men herrarna kämpade bra på lördag kväll. (Vbl 1996)
4. Neutral (0). Till denna kategori räknades konstateranden som inte innehöll varken positiva eller negativa aspekter.
Så här jämnt har det aldrig varit tidigare i Sverigelandskampen. (Vbl 1996)
Stefan Holm gjorde också tre försök på 2,37. (V-K 2000)
5. Negativ (-). Till denna kategori räknades både direkta och indirekta konstateranden med negativ inställning till det egna landet.
Kaiken lisäksi suomalaisten esitykset muutenkin tällä kaudella ovat olleet masentavia. (HS 1985)
Ny stor seger för Finland över Sverige i friidrottskampen... (DN 1977)
6. Starkt negativ (--). Till denna kategori räknades både direkta och indirekta konstateranden med stark negativ inställning till det egna landet.
...korkeushyppäjät, jotka ottivat ruman kolmoistappion. (HS 1977)
Finländarna är lika överlägsna som tidigare... (DN 1977)

10.3.1.3 Kategoriseringsarbetet

Vid kategoriseringen av meningarna användes en blankett som innehöll de sex kategorierna (bilaga 1). Från varje mening plockades innehållsenheten ut och skrevs in under kategorin i fråga. Detta tillämpades inte för de neutrala meningarna. Samtidigt som en mening blev kategoriserad gjordes ett märke i marginalen bredvid den. Fördelen med att ha alla innehållsenheter i en kategori nedskrivna var att man lätt kunde flytta över alla till en annan kategori vid behov. Kategorierna blev dessutom på detta sätt mycket enkla och klara.

10.3.2 Kön

För att få fram hur mycket tidningarna skriver om respektive kön mättes spaltmillimeter. Vid kategoriseringen användes hela meningar. En mening som bara behandlade män räknades som manlig, en mening som bara behandlade kvinnor räknades som kvinnlig och en mening som behandlade de båda könen eller något annat fenomen räknades som neutral. För att en mening skulle räknas som neutral räckte det med att båda könen nämnades, fast det ena könet skulle ha fått mer utrymme. Förutom att vi mätte spaltmillimeter så kategoriserade vi även rubrikerna i sådana som syftade på kvinnor, män och båda/annat.

För att få reda på hur man skrev om de olika könen närmade vi oss materialet kvalitativt. Ur innehållet plockades ord och benämningar som var typiska för de olika könen. Speciell vikt lades vid vilka benämningar användes för att beskriva kvinnliga respektive manliga idrottare.

10.3.3 Bilderna

Bilderna kategoriserades med tanke på om de föreställde män, kvinnor, båda könen eller publik. Samtliga bilder i materialet var lätta att placera in i någon av dessa kategorier. Förutom detta kategoriserades bilderna även med tanke på innehållet. Kategorierna var actionbilder, bilder tagna före eller efter prestationen samt porträtt. Till actionbilder räknades bilder som föreställde en idrottare under en tävlingsprestation. Hit räknades också sådana bilder där idrottaren jublade på eller strax efter mållinjen. Nästa kategori bestod av bilder som föreställde idrottaren före eller efter tävlingssituationen. I denna kategoris bilder hade idrottaren oftast på sig träningsoverall, men det kunde även vara fråga om en idrottare på ärevarv. Hit räknades också bilder från träningspass. I den sista kategorin placerades bilder som kunde klassas som porträtt. Det betyder att det var frågan om arkivbilder eller bilder där bara huvudet på idrottaren syntes.

I samband med kategoriseringen mättes också bildernas yta i cm². Mätningen utfördes med linjal. Dessa resultat placerades samtidigt in i ovanstående kategorier. Eftersom en del av

det kopierade materialet inte var i originalstorlek blev vi tvungna att räkna ut skalan i förhållande till ursprungsstorleken. Vi hade tillgång till en artikel i ursprungsstorlek i samtliga fall. Dessa koefficienter användes även när spaltutrymmet mättes.

10.3.4 Sportspråket

Vid analyseringen av sportspråket användes en blankett (bilaga 2) med en indelning i lånetermner och slang. Lånetermerna delades ytterligare in i fem olika kategorier: krig och jakt, teknisk apparatur, spel och lek, naturen samt annat. Till slang räknades ord och uttryck och som kunde anses vara klichéer. Denna enkla indelning valdes för att ingendera av oss har någon språkvetenskaplig bakgrund. Ur texten plockades ord och meningar som sedan placerades in i ovannämnda kategorier.

10.4 Resultatanalys

Efter att alla mätningar var gjorda analyserades resultaten. Detta skedde i bildernas, könsfördelningens och nationalismens fall med hjälp av Excel. De uppmätta resultaten skrevs ner på papper, matades in Excel och här räknades summor, medelvärden samt procentuella fördelningar. Resultaten från de kvalitativa delarna gällande sportspråket och könen skrevs ner på papper och analyserades direkt därifrån.

10.5 Reliabilitet och validitet

10.5.1 Nationalism

Enligt Pietilä (1976, 239) räcker det att man ur ett omfattande material slumpvis väljer ut 10-30 procent för granskning av reliabiliteten. Reliabilitets- eller enighetsprocenten som räknats ut på detta sätt borde överstiga 90 procent för att resultaten skall kunna anses vara tillförlitliga. Om detta tal är över 80 procent kan resultaten anses vara ganska tillförlitliga.

Den egentliga kategoriseringen gjordes som ett pararbete där forskarna gemensamt kategoriserade hela materialet. För att räkna ut reliabiliteten användes den metod som

Pietilä (1976, 239) rekommenderar. Eftersom vårt material var omfattande (totalt 5481 meningar) valdes slumpmässigt ut en artikel per tidning och år. På detta sätt fick vi ihop ett material som omfattade dryga 10 procent (581 meningar) av hela materialet. Detta material granskades genom att båda forskarna oberoende av varandra kategoriserade det på nytt. På basen av dessa resultat gjordes en matris (bilaga 3) som användes för att räkna ut reliabilitetsprocenten samt korrelationen.

Reliabilitets- eller enighetsprocenten som räknades ut uppfyllde de kriterier som krävs för att resultaten skall kunna anses vara tillförlitliga. I detta fall var reliabilitetsprocenten 92,9. Förutom reliabilitetsprocenten rekommenderar Pietilä (1976, 244) att man även räknar ut korrelationen mellan de båda forskarnas resultat. Korrelationen blev i detta fall .896.

Validiteten torde vara hög eftersom alla embryon som kännetecknade en viss kategori skrevs ned. Kategorierna formades på detta sätt under forskningens gång och som slutresultat fanns enkla och klara kategorier. Detta fyller kraven för god innehållsvaliditet inom kategorierna (Stone mfl. 1966, enligt Pietilä 1976, 249).

10.5.2 Kön

Vid mätningen av skillnader i spaltutrymmet mellan könen kategoriserades texten skilt av de båda forskarna. Sedan mättes de olika kategorierna skilt. Resultaten motsvarade varandra mycket bra. Detta medförde att den sk. inter-individuella reliabiliteten var hög (Ekman 1947, enligt Pietilä 1976, 234).

Kategorierna var enkelt uppdelade i vitt skilda områden som inte överlappade varandra och därför var kategoriseringen mycket klar. Validiteten borde i detta fall vara god.

De båda forskarna analyserade texten som behandlade kvinnlig respektive manlig idrott skilt. Olika benämningar på könen samt skillnader i sättet att beskriva könen plockades ut och sammanställdes i en kategorisering. Reliabiliteten höjdes genom att läsa genom materialet flera gånger. Validiteten torde vara god, eftersom det var fråga om två enkla och klara kategorier.

10.5.3 Bilderna

Vid kategoriseringen och mätningen av bilderna arbetade de båda forskarna skilt. Även här motsvarade resultaten varandra mycket bra. Den inter-individuella reliabiliteten var därför hög.

Bilderna delades in i klart definierade kategorier som inte överlappade varandra. Kategoriseringen var enkel och validiteten därför god.

10.5.4 Sportspråket

Vid kategoriseringen av lånetermer och slang arbetade de båda forskarna skilt. Detta innebär att om den ena forskaren hade missat något ord kunde den andra hitta den. De funna orden kombinerades till en och samma kategorisering. Reliabiliteten torde därför vara bra. Reliabiliteten höjdes genom att läsa genom materialet flera gånger.

Kategorierna var uppgjorda på basen av tidigare forskning (Rasikangas 1990, enligt Pyykkönen 1990, 8; Koski 1997, 82-83). För att komplettera dessa tillsattes en kategori som innehöll lånetermer som inte kunde placeras under de andra kategorierna. Eftersom kategorierna var klara torde validiteten vara relativt god.

11 RESULTAT

11.1 Nationalism

11.1.1 Nationalism i finländska och svenska tidningar

Eftersom vi i fortsättningen endast kommer att presentera andelar i procent anser vi att det finns skäl att ta upp det totala antalet meningar i de olika tidningarna. I tabell 2 presenteras meningsfördelningen årsvis i de olika tidningarna. I samtliga tidningar utom Vasabladet har antalet meningar sjunkit från år 1977 till år 2000. I Vasabladet har däremot antalet meningar vuxit konstant. Det totala antalet meningar var betydligt större för de finländska tidningarna (4121) än för de svenska (1360). Antalet meningar var störst år 1985 (1567) och minst år 2000 (1097).

TABELL 2. Antalet meningar i de olika tidningarna årsvis.

	Finländska		Svenska		Tot.
	HS	Vbl	DN	V-K	
1977	742	286	264	218	1510
1985	736	332	459	40	1567
1996	677	401	197	32	1307
2000	412	535	87	63	1097
Tot.	2567	1554	1007	353	

Andelen meningar från de olika kategorierna i de finländska tidningarna presenteras i tabell 3. Största delen av meningarna klassades som neutrala. Andelen positiva och negativa meningar varierade årsvis. De starkt positiva meningarnas andel var störst (3,5%) år 1977

varefter andelen sjönk. Andelen starkt negativa meningar höll sig på en ganska konstant nivå. Samma gällde även för de balanserade meningarna.

Även i de svenska tidningarna var andelen neutrala meningar störst. Andelen positiva och negativa meningar varierade kraftigt årsvis. De starkt positiva meningarnas andel varierade också men en liten ökning kan märkas från 1977 (1,9%) till 2000 (3,3%). För de starkt negativa meningarna gällde det motsatta. Andelen sjönk från år 1977 (1,5%) till år 2000 (0%). Andelen balanserade meningar höll sig ganska konstant från år till år. Resultaten presenteras i tabell 3.

TABELL 3. Den procentuella andelen meningar i de olika kategorierna i de finländska (F) och svenska (S) tidningarna.

		++	+	+ -	0	-	--
1977	F	3,5	17,4	5,1	65,7	7,3	1,1
	S	1,9	8,1	3,9	72,2	12,4	1,5
1985	F	0,6	11,7	4,3	60,0	22,3	1,1
	S	2,4	33,9	2,0	59,5	2,2	0
1996	F	1,7	10,2	2,8	80,4	4,2	0,7
	S	1,7	14,0	2,2	77,3	4,4	0,4
2000	F	1,4	11,7	3,1	72,8	10,3	0,7
	S	3,3	16,0	2,0	72,7	6,0	0

När man jämför resultaten mellan länderna kan man konstatera att det fanns vissa skillnader. De neutrala meningarnas andel har i de svenska tidningarna hållit sig på en ganska konstant nivå om man jämför siffrorna från år 1977 (72,2%) med de från år 2000 (72,7%). I de finländska tidningarna kan man märka en liten ökning från år 1977 (65,7%) till

år 2000 (72,8%). Andelen negativa meningar var större i de finländska tidningarna. Andelen positiva meningar varierade också mindre från år till år i de finländska tidningarna.

11.1.2 Regionala skillnader

I den nedanstående tabellen (tabell 4) jämförs tidningarna från de båda länderna sinsemellan. I båda länderna var andelen neutrala meningar större i de regionala tidningarna än i de landsomfattande tidningarna. De landsomfattande tidningarna ställer sig i de båda länderna mer positivt till det egna landet, medan de regionala tidningarna har en lite negativare inställning gentemot det egna landet.

TABELL 4. Den procentuella andelen meningar enligt kategorier i de olika tidningarna.

	++	+	+ -	0	-	--
HS	2,0	13,5	4,3	68,5	10,7	1,1
Vbl	1,4	11,5	3,0	71,7	11,6	0,7
DN	2,6	21,9	2,7	66,6	5,7	0,5
V-K	1,1	12,2	2,8	73,7	9,3	0,8

11.1.3 Nationalism i de olika landskamperna

Utgående från de ovanstående resultaten kan man jämföra landskamperna sinsemellan. Här kan man dock inte slå ihop de olika tidningarna från de båda länderna till en grupp. Detta beror på att de existerande skillnaderna försvinner om resultaten från de båda ländernas tidningar slås ihop. Resultaten kan läsas antingen lands- eller tidningsvis. De procentuella andelarna i de olika kategorierna varierar starkt från landskamp till landskamp. För att förstå

fördelningen bör man ha slutresultaten från de olika landskamperna (tabell 1) till hands när man jämför de olika ländernas tidningar med varandra.

11.2 Kön

11.2.1 Hur mycket skrivs om kvinnor respektive män

Kvinnornas andel av det totala spaltutrymmet i undersökningen var 22,6 procent. Den motsvarande andelen för männen var 63,7, medan 13,7 procent behandlade båda könen eller annat.

Kvinnornas andel av det totala spaltutrymmet har ökat sedan 1977, medan männens motsvarande andel minskat. I tabell 5 syns hur de olika könen andel av det totala spaltutrymmet har förändrats genom åren.

TABELL 5. Det totala spaltutrymmets procentuella (%) fördelning enligt kön och år.

	Kvinnor	Män	Båda/Annat	Tot.
1977	11,2	78,5	10,4	100
1985	16,9	74,6	8,5	100
1996	37,8	34,0	28,2	100
2000	31,9	57,4	10,7	100
Tot.	22,6	63,7	13,7	

Förutom i spaltmillimeter fanns det även skillnader i antalet rubriker som syftade på respektive kön. Här var dock skillnaderna lite mindre. Av alla rubriker syftade 25,7 procent

på kvinnor, medan 46,4 procent syftade på män. Resten av rubrikerna (28,0%) syftade på båda könen eller annat.

Antalet spaltmillimeter som ägnats åt kvinnor i de olika tidningarna varierar mycket från år till år. I samtliga tidningar var dock kvinnornas andel av det totala spaltutrymmet större år 2000 än 1977. När resultaten granskas årsvis finner man dock skillnader mellan de olika tidningarna (tabell 6). År 1996 var kvinnornas andel av det totala spaltutrymmet som högst i de tre tidningarna som hade det mest omfattande materialet: Helsingin Sanomat, Dagens Nyheter och Vasabladet.

TABELL 6. Antalet spaltmillimeter som behandlade kvinnor. Inom parentes kvinnornas procentuella andel av spaltutrymmet i de olika tidningarna enligt år.

	HS	Vbl	DN	V-K
1977	1325 (19,0)	96 (2,3)	7 (0,4)	247 (12,5)
1985	1004 (15,5)	492 (13,3)	1086 (22,5)	- (-)
1996	1917 (33,4)	1591 (54,6)	620 (31,3)	24 (6,8)
2000	1316 (29,0)	1587 (39,5)	177 (23,1)	109 (16,3)

Förutom att männens andel av det totala spaltutrymmet har sjunkit, har även det totala antalet spaltmillimeter som behandlar män sjunkit (tabell 7). Även här varierar resultaten mycket mellan de olika tidningarna och åren.

TABELL 7. Antal spaltmillimeter som behandlade män. Inom parentes männens procentuella andel av spaltutrymmet i de olika tidningarna enligt år.

	HS	Vbl	DN	V-K
1977	5096 (73,0)	3717 (90,7)	1537 (78,3)	1433 (72,6)
1985	5170 (79,6)	2910 (78,8)	3099 (64,1)	237 (84,9)
1996	2320 (40,4)	705 (24,2)	490 (24,7)	228 (64,2)
2000	2556 (56,3)	2234 (55,6)	448 (58,4)	496 (74,3)

11.2.2 Sättet att skriva om kvinnor respektive män

I både de svenska och finska tidningarna förekom ett antal olika benämningar på representanter för det kvinnliga könet. I de rikssvenska tidningarna var det vanligt att den kvinnliga idrottaren kallades för *tjej* eller *tös*, medan hon i Vasabladet oftast kallades för *dam* eller *tös*. I Helsingin Sanomat förekom benämningar som *tyttö*, *tytär* och *neito*. Aldern hade ingen betydelse för hur idrottaren blev benämnd.

Den manliga idrottaren kallades i de svenska tidningarna nästan uteslutande för *man* och endast för de yngre idrottarna användes benämningar som *pojke* och *grabb*. Helsingin Sanomat använde sig av samma mönster. Här kallades den manliga idrottaren för *mies*, medan de yngre idrottarna blev benämnda *poika*.

I de svenskspråkiga tidningarna förekom ingen skillnad i sättet på vilket man beskrev de kvinnliga och manliga idrottarna eller deras prestationer. I Helsingin Sanomat kunde man däremot finna skillnader i sättet att beskriva de olika könen. För den kvinnliga idrottaren användes beskrivningar som *viehättävä porröpää* och *naapurin sisko* samt yrkestitlar som *lääkintävoimistelija*, *tuleva sosiologi* och *liikuntatieteiden kandidaatti*. Den manliga idrottaren beskrevs sällan eller aldrig med motsvarande ord.

11.3 Idrottsbilderna

11.3.1 Idrottsbildernas utrymme i de olika tidningarna

Liksom det totala spaltutrymmet har även antalet bilder minskat. Detta gäller speciellt de två stora tidningarna, Helsingin Sanomat och Dagens Nyheter. Bildernas antal i de olika tidningarna enligt år presenteras i tabell 8.

TABELL 8. Antalet bilder i de olika tidningarna enligt år.

	HS	Vbl	DN	V-K	Tot.
1977	24	10	9	1	44
1985	21	12	13	-	46
1996	16	11	1	1	29
2000	10	12	2	1	25
Tot.	71	45	25	3	144

Medelstorleken på bilderna har inte ändrat nämnvärt från 1977 till 2000. En liten ökning har dock skett från 1977 (medelstorleken 168,6 cm²) till 2000 (medelstorlek 207,1 cm²). Siffrorna från åren 1985 (medelstorleken 203,0 cm²) och 1996 (medelstorleken 181,8 cm²) visar dock att medelstorleken varierat från år till år. Eftersom det totala antalet bilder däremot minskat har också det totala utrymmet som bilderna fått i tidningarna minskat. År 1977 fick bilderna 7417,5 cm² och år 1985 var den totala ytan 9340,2 cm². I de två senaste landskamperna i undersökningen var ytan mindre. År 1996 upptog bilderna en yta på 5273,5 cm² och år 2000 var ytan 5276,6 cm².

11.3.2 Vad föreställer idrottsbilderna

Största delen (52,2%) av idrottsbilderna i det undersökta materialet var actionbilder. Ungefär en tredjedel (34,6%) av bilderna föreställde en idrottare före eller efter tävlingssituationen. Resten (13,2%) av bilderna var porträtt. Medelstorleken på action- och före/efter-bilderna skilde sig inte nämnvärt från varandra, medan medelstorleken på porträtten var mindre (tabell 9).

TABELL 9. Antalet bilder i de olika kategorierna samt bildernas medelstorlek.

	Action	Före/Efter	Porträtt
Antal	71	47	18
Medelstorlek (cm ²)	211,2	215,5	48,9

11.3.3 Idrottsbilderna och kön

11.3.3.1 Storlek och antal

Största delen (63,3%) av idrottsbilderna i det undersökta materialet föreställde manliga idrottare. En dryg fjärdedel (27,1%) av bilderna föreställde kvinnliga idrottare, medan resten (7,6%) av bilderna föreställde de båda könen eller publiken. Medelstorleken på bilder som föreställde manliga idrottare samt båda könen eller publiken var större än på bilder av kvinnliga idrottare (tabell 10).

TABELL 10. Antalet bilder fördelade enligt kön samt bildernas medelstorlek.

	Kvinnor	Män	Båda/annat
Antal	39	94	11
Medelstorlek (cm ²)	161,8	197,0	216,6

11.3.3.2 Bildernas innehåll enligt kön

Antalet bilder inom de olika kategorierna fördelade sig jämnt mellan könen. Ytan som ägnades åt de olika kategorierna visade på skillnader mellan män och kvinnor. Av den totala ytan som ägnades åt bilder av manliga idrottare bestod två tredjedelar (66,7%) av actionbilder medan actionbildernas andel av den totala ytan som ägnades åt kvinnliga idrottare var betydligt mindre (41,9%). Gällande före/efter-bilder var situationen den motsatta. Knappt en tredjedel (29,9%) av den totala ytan som ägnades åt bilder av manliga idrottare återfanns inom denna kategori, medan över hälften (54,1%) av den totala yta som ägnades åt bilder av kvinnliga idrottare hörde hit (tabell 11).

TABELL 11. Bildernas innehåll enligt kön i procent.

	Action		Före/Efter		Porträtt	
	Antal	Storlek	Antal	Storlek	Antal	Storlek
Män	54,3	66,7	31,9	29,9	13,8	3,4
Kvinnor	51,3	41,9	35,9	54,1	12,8	4,0

11.4 Sportspråket

11.4.1 Lånetermer

Till alla lånetermskategorier hittades ord. Störst blev kategorin annat. Ord som hörde till denna kategori fanns i alla tidningars reportage från alla landskamper. Inom denna kategori hittades svenska ord som *grilla*, *spika*, *höjdare* och *kick*, samt finska ord som *tukehtua*, *rutistaa*, *verenvaihto* och *pääoma*.

Näst största kategorin blev lånetermer från krig och jakt. Även dessa termer återfanns i alla tidningars reportage från alla landskamper. Exempel på termer som hittades inom denna kategori är svenska ord som *invasion*, *duell*, *artilleri* och *front*, samt finska ord som *metsästää*, *saaliinjako*, *taistelutahto* och *rintama*.

Följande kategori i ordningsföljden blev lånetermer från naturen. Inom denna kategori hittades svenska ord som *lavinartad*, *stjärna*, *rygggrad* och *räv*, samt finska ord som *ruoste*, *tähti*, *kaula* och *rauta*.

Den fjärde största kategorin blev kategorin som innehöll lånetermer från teknikens område. Här hittades svenska ord som *kugge*, *ankare*, *hårdkörning* och *uppskruvad*, samt finska ord som *jyrä*, *jenga*, *pisteautomaatti* och *höylätä*.

Den minsta kategorin blev således kategorin med lånetermer från kortspel och annan idrott. Inom denna kategori hittades svenska ord som *äss*, *jackpott*, *knock* och *självsmål*, samt finska ord som *ässä*, *arpaonni*, *panos* och *täysvoltti*.

11.4.2 Idrottsslang

Både i de finska och de svenska tidningarna fanns rikligt med slanguttryck. Dessa uttryck återfanns i reportagen från samtliga landskamper som fanns med i undersökningen. För att få resultaten så lättläsliga som möjligt har uttrycken delats in i korta och långa.

De korta uttrycken bestod av endast två ord. Svenska uttryck som hittades inom denna kategori var exempelvis *sopa undan, jävlar anamma, ha flyt, braka iväg, göra grovjobbet* och *bana vägen*. Motsvarande exempel från finska sidan var uttryck som *kihahtaa kaaliin, avata pellit, lähteä ripittämään, mennä kipittää, karistaa kannoilta* och *olla hippasilla*.

Inom kategorin som omfattade de längre uttrycken hittades svenska uttryck som *ta i trä, dra ett tungt lass, som i en liten ask, visa var skåpet skall stå, suga på karameller* och *David gav Goliat på käften*. Motsvarande uttryck från den finska sidan var *tunnustaa samaa väriskalaa, laskussa kuin lehmän häntä, tulla kisoihin kuin mummolaan, lurahtaa lusikallinen housuun, kaataa kylmää vettä niskaan* och *löytää rikkaruohoa puutarhasta*.

12 DISKUSSION

12.1 Metoder

Vi valde själv ut det material som vi tog med i undersökningen. Som ett resultat av detta fick vi också sätta ner lite arbete på att få ihop det material som vi ville ha. Som vi redan tidigare konstaterat var det enkelt att få tag på alla fyra årgångar av Helsingin Sanomat och de tre årgångar Vasabladet som fanns i Jyväskylä universitetsbiblioteks arkiv. Samma gällde alla fyra årgångar av Dagens Nyheter som fanns i Tammerfors universitetsbiblioteks arkiv. I och med att vi hade tillgång till det ursprungliga materialet i de ovannämnda tidningarna kunde vi själva se till att alla artiklar som skulle vara med verkligen kom med. Den årgång av Vasabladet som fattades fick vi på beställning från Vasabladets arkiv. Fastän vi inte själva haft möjlighet att kontrollera dessa artiklar är vi övertygade om att alla artiklar som behandlade landskampen kom med. Det material som vi själva tvivlar lite på är det från Västerbottens-Kuriren. Vi tog kontakt med tidningens arkiv och meddelade vilka tidningar och artiklar vi ville ha med i undersökningen. Det beställda materialet var dock inte lika omfattande som vi hade väntat oss. Därför tog vi på nytt kontakt med tidningens arkiv och bad dem kontrollera att inga artiklar blivit bortglömda. Vi fick inget svar på de två förfrågningar som vi sände och därför måste vi lita på att vi verkligen har fått allt material som vi borde ha fått.

Redan från första stund hade vi undersökningens målsättning klar för oss själva. Vi visste vad vi ville få reda på ur materialet. När vi analyserade materialet började vi med de problem som på förhand kändes lätta. Vi kategoriserade och mätte bilderna samt spaltutrymmet. På detta sätt fick vi bekanta oss närmare med materialet innan vi tog oss an de på förhand sett svårare problemen. Arbetsordningen fungerade mycket bra. En faktor som också inverkade på arbetsordningen var att allt material inte fanns tillgängligt när mätningarna påbörjades. Detta ställde dock inte till med några större problem eftersom det material som saknades endast var en mycket liten del av hela materialet.

I undersökningen användes både kvantitativa och kvalitativa forskningsmetoder. Gällande kategoriseringen och mätningen av bilderna och spaltutrymmet anser vi att det inte skulle

ha gått att använda någon annan metod än den vi använde. Eftersom samma typ av mätningar utförts i tidigare gjorda undersökningar blev det lätt att jämföra resultaten sinsemellan. Jämfört med dessa enkla och klara kvantitativa metoder var de kvalitativa metoder som användes för undersökningen av sportspråket något helt nytt för oss båda. Innehållsanalysen gällande nationalismen gjordes med en metod som var en kombination av kvantitativ och kvalitativ metodik. Här utgjorde dock den kvalitativa delen grunden för kategoriseringen, som i sin tur utgjorde grunden för de kvantitativa resultaten.

Vid undersökningen av nationalismen var vi tvungna att bekanta oss med grunderna för innehållsanalys. Det var också undersökningen av nationalismen som ställde till med de största problemen i denna undersökning. Vi hade som sagt på klart vad vi ville veta, men inte hur vi skulle ta reda på det. Först utgick vi från att fritt plocka ut meningar som vi uppfattade som nationalistiska och placerade dem i olika kategorier. Denna metod var dock svår att genomföra och de preliminära resultat som vi fick visade sig vara otillförlitliga. Efter detta bakslag var vi tvungna att börja om från början med arbetet. Utgående från den metodiklitteratur vi hade till vårt förfogande fick vi idén att gradera kategorierna. På samma gång bestämde vi oss även för att kategorisera materialets alla meningar. Med facit i hand kan man konstatera att vi på detta sätt lyckades höja reliabilitetsprocenten avsevärt.

Nationalism är ett begrepp som går att tolka på många olika sätt. Utgående från definitionen av nationalism har vi gjort vår egen tolkning. Enligt vår tolkning framkommer nationalismen i tidningsskriverierna genom att man lyfter upp det egna landet och dess idrottare på andra länders och idrottares bekostnad. Problemet var hur vi skulle utforma kategorierna för att få reda på detta. Vi bestämde oss för de sex slutliga kategorierna efter att ha gjort en preliminär kategorisering på en liten del av materialet. Kategorierna levde en aning i början, men småningom stabiliserades de och i slutet av undersökningen hade vi sex klart avskilda kategorier. Även om detta fyller kraven för god innehållsvaliditet är frågan om dessa kategorier verkligen gav uttryck för det vi ville ha reda på, dvs. hur mycket nationalism det förekommer i tidningsreportagen. Vi är av den åsikten att dessa kategorier ger uttryck för det som vi uppfattar som nationalism. De resultat vi fick med denna kategorisering ger en antydning om tidningsskriveriernas snedvridna objektivitet och således även om det möjligtvis nationalistiska tankesätt som ligger bakom detta.

12.2 Resultat

Ser man till det totala antalet meningar i de olika tidningarna kan man konstatera att Helsingin Sanomat ägnade klart mest utrymme för landskampen. Koljonen (1994, 42-49) konstaterade att friidrottens andel av sportsidornas innehåll har minskat. Samma tendens går att läsa ur vår undersökning. År 2000 var det totala antalet meningar som ägnades åt landskampen i Helsingin Sanomat bara dryga hälften av det från år 1977. Orsakerna till detta är svåra att finna. Vissa enstaka idrottsevenemang kan ha tagit utrymme av landskampen, men den viktigaste orsaken torde ändå vara friidrottens sjunkande popularitet. Jämför man med Vasabladet kan man konstatera att trenden där är den motsatta. Vasabladet var den enda tidningen där andelen meningar konstant växte från år till år. Antalet meningar år 2000 är nästan dubbelt större än år 1977. Denna ökning har inte uppkommit av en slump. Orsakerna till ökningen är troligen de österbottniska friidrottarnas starka frammarsch under 1990-talet. Bakom denna frammarsch står namn som Petra Söderström, Mikaela Ingberg och Oskari Frösén. Dessutom ägnade Vasabladet mest utrymme av alla tidningar åt juniorkampen. En annan bidragande orsak till att antalet meningar ökat är möjligen att Vasabladets sportsidor blivit mer omfattande under årens lopp. Eftersom friidrottens ställning i Österbotten är stark, får landskampen således mycket utrymme. Antalet meningar i de svenska tidningarna var en överraskning för oss. Vi hade väntat oss att man skulle ha skrivit betydligt mer om tillställningen än vad som var fallet. I Dagens Nyheter kom man endast 1985 upp till motsvarande siffror som i de finländska tidningarna. Denna landskamp vanns av Sverige efter en 15 år lång förlustsvit i herrkampen. Här ligger troligen orsaken till denna jämförelsevis höga siffra. Efter 1985 har dock meningarnas antal i Dagens Nyheter rasat. Västerbottens-Kuriren ägnade mest utrymme åt landskampen år 1977. Sedan dess har landskampen behandlats i högst två artiklar per år. Därför har också antalet meningar sjunkit radikalt. Skillnaden mellan Vasabladet och Västerbottens-Kuriren är stor. Hur förklaras denna stora skillnad mellan två tidningar som utges på mindre än 100 kilometers avstånd från varandra? Är det månne så att man i Västerbotten inte har lika många "egna" friidrottare med i landslaget och på detta sätt inte berörs lika mycket av landskampen som man gör i Österbotten? Några andra förklaringar är det svårt att hitta även om man kan anta att friidrottens ställning jämfört med exempelvis fotboll är klart lägre på den västra sidan av Kvarnen. Skillnaden i antalet meningar mellan

tidningarna i de båda länderna kan ju också ses som ett resultat i sig. Landskampen intresserar och har alltid intresserat mera i Finland.

Andelen nationalistiska meningar i de finländska tidningarna har enligt vår undersökning hållits på en rätt så konstant nivå. De starkt positiva meningarnas större andel i tidningsreportagen år 1977 jämfört med senare landskampsreportage tyder ändå på någon sorts förändring. Enligt Vainio (2000, 62) visade de finländska radioreferaten från åren 1959 och 1970 upp tecken på närmast militärisk fosterländskhet. Senare har radioreferaten blivit vardagligare. Det språk som används i skriftliga idrottsreportage har enligt vår undersökning likaså blivit vardagligare, vilket ger uttryck i att man inte längre beskriver finskheten lika positivt som man gjorde på 1970-talet. De neutrala meningarnas andel har däremot stigit. Detta tyder på att språket blivit globalare och jämlikare. Förändringarna i de andra kategorierna är inte linjära utan förklaras troligen till en stor del av svängningar i resultaten. Det skulle vara intressant att undersöka förhandsartiklarna från de olika landskamperna skilt. Förändringen från avgudandet av det egna landet samt dess idrottare år 1977 till diskussioner om landskampens ekonomi och organisation åren 1996 och 2000 tyder på att förhandsintresset förflyttat sig från tävlingsbanan till salongerna. Intresset för de idrottsliga prestationerna var klart i förgrunden år 1977.

I de svenska tidningarna var det svårt att upptäcka lika tydliga förändringar som i de finländska tidningarna. En klar tendens var dock att skillnaden mellan det egna landets vinst och förlust märktes klarare i de svenska tidningarna. När Sverige tog en efterlängtd seger år 1985 fylldes artiklarna i Dagens Nyheter med nationalistiska meningar och de svenska idrottarna hyllades med idel överord. Detta år var andelen negativa meningar nästan minimal. År 1977 när Sverige förlorade på alla fronter var andelen negativa meningar däremot klart störst. Orsakerna till detta finner man troligen i den svenska mediakulturen. Vår åsikt är att skillnaden mellan hjälte och bedragare är hårfin i Sverige, medan man i Finland troget håller fram de egna idrottarna oberoende av framgång.

Knuutila (1983, 30-31) undersökte hur nationalismen kom fram i idrottsreportage i flera finska tidningar. Hon konstaterade att den nationalistiska inställningen syns bättre i de regionala tidningarnas relativt snäva material. Vår undersökning visade däremot att andelen

nationalistiska meningar fördelade sig ganska jämnt mellan de båda finländska tidningarna. Man kunde dock märka att Helsingin Sanomat ställde sig en aning mer positivt till det egna landet. Skillnaden är dock så liten att man inte kan dra några långt gående slutsatser på basen av den. Mellan de två svenska tidningarna var skillnaden lite större. Dagens Nyheter ställde sig betydligt positivare till det egna landets idrottare än Västerbottens-Kuriren. Andelen negativa meningar var också större i Västerbottens-Kuriren. En faktor som inverkade på detta var det snäva materialet i Västerbottens-Kuriren från år 1985. Detta år fanns det bara en förhandsartikel i V-K, medan man i DN hyllade det egna landets framgång i flera artiklar.

I tidigare undersökningar har kvinnornas andel av det totala spaltutrymmet varierat mellan 8 och 15 procent (Kesti 1999, 53; Rintala & Birrell 1984, 237.) I dessa undersökningar har man analyserat hela sportsidornas innehåll, medan vår undersökning behandlade endast friidrottslandskampen. Därför kan resultaten inte direkt jämföras. Skillnaderna mellan könen har minskat sedan år 1977. År 1996 var kvinnornas andel större än männens vilket torde kunna förklaras med att landskampen ägde rum efter OS i Atlanta. I de båda länderna togs den enda OS-guldmedaljen i friidrott av en kvinnlig idrottare. Heli Rantanen och Ludmila Engqvist behandlades i stora artiklar i samband med landskampen. Skillnaderna kan även förklaras med att antalet kvinnliga idrottare och grenar blivit större sedan år 1977. Även andelen som ägnades åt de båda könen eller annat var störst år 1996. Detta år behandlade artiklarna förnyandet av landskampen. Tävlingarna genomfördes som kvällstävlingar och utanför Olympiastadion i Helsingfors hade man byggt upp ett landskampstorg med diverse restauranger och konserter.

Antalet spaltmillimeter som behandlade kvinnliga idrottare varierade stort i samtliga tidningar årsvis. Av de finländska tidningarna har Helsingin Sanomats andel som behandlar kvinnliga idrottare blivit större, medan antalet spaltmillimeter inte ändrat nämnvärt. I Vasabladet har både andelen och antalet spaltmillimeter vuxit rejält. En viktig orsak till att den kvinnliga idrotten fått mera spaltutrymme i Vasabladet är att några av de klaraste kvinnliga friidrottsstjärnorna kommer från svenska Österbotten. Mikaela Ingberg och Petra Söderström behandlades mycket även i Helsingin Sanomat, men i Vasabladet var deras andel av det totala spaltutrymmet ännu större. I de svenska tidningarna har det totala antalet

spaltmillimeter som behandlar kvinnliga idrottare varierat starkt, vilket gör att det är svårt att dra långt gående slutsatser på basen av resultaten. Vi har tidigare konstaterat att det totala spaltutrymmet minskat och att kvinnornas andel av detsamma ökat. Den manliga idrottens andel har således minskat. I samtliga tidningar har antalet spaltmillimeter som behandlar manlig idrott minskat sedan år 1977.

Som väntat fanns det vissa skillnader i sätten att beskriva idrottande kvinnor och män. I artiklarna beskrevs den kvinnliga idrottaren visserligen med ett antal olika ord, men kanske inte i så stor grad som vi hade väntat oss. Dessa ord uppfattades ändå inte som negativa eftersom de kvinnliga idrottarna själva använde sig av dessa begrepp i intervjuerna. Jämfört med de artiklar som behandlade manliga idrottare var detta sätt att använda olika benämningar på de kvinnliga idrottarna enligt vår uppfattning enbart uppfriskande. I samband med detta måste det dock konstateras att en kvinnlig idrottare sällan var bara idrottare. Hon var också en *viehättävä porröpää* eller en *tuleva sosiologi*. Det tycks fortfarande vara svårt för den ofta manliga idrottsjournalistiken att godkänna att kvinnor också kan livnära sig på idrott, även om situationen märkbart förbättrats sedan år 1977.

Enligt resultaten har medelstorleken på bilderna från landskampen ökat, medan antalet bilder minskat. Tydligast syns detta i de båda ländernas ledande dagstidningar. I de regionala tidningarna har bildernas antal hållit sig på en stabil nivå. Eftersom vi saknar kunskap om journalistikens sätt att bygga upp en artikel samt vilka förändringar som skett i detta, vill vi inte spekulera desto mera i vad de resultat vi fått har för praktisk förklaring. Som vi ser på saken byggs reportagen numera upp runt en stor bild med texten som komplement. I de äldre tidningarna var reportagen uppbyggda så att texten utgjorde grunden och som komplement fanns det många små bilder. Vår uppfattning grundar sig främst på de finländska tidningarna i undersökningen, eftersom de svenska tidningarnas reportage från de två senaste landskamperna i undersökningen var nästan obefintliga.

Eftersom det är fråga om en idrottstävling skulle man kunna tänka sig att största delen av bilderna är actionbilder. Så var också fallet i denna undersökning. Ändå var actionbildernas andel bara drygt hälften av alla bilder. Detta tyder på att man med bilderna inte endast vill skildra tävlingen, utan också någonting annat. Bilderna som kategoriserades som före/efter

var ofta mer känsloladdade än actionbilderna. Det är dessa bilder som förmedlar förväntningar, otur, besvikelse, glädje och andra känslor. Det är just dessa bilder som ger ett intryck av att det hela rör sig om mera än bara en idrottstävling.

Våra resultat gällande bildernas fördelning mellan könen hade samma tendens som man funnit i tidigare undersökningar (Markula & Valli 1986, 59; Blomberg 1984, 39-40; Naula 1994, 73; Shifflett & Revelle 1994, 144). Kvinnorna var även i vår undersökning klart underrepresenterade. Skillnaden som fanns mellan antalet bilder som föreställde kvinnor respektive män kan tolkas som överraskande stor. I friidrottslandskampen är antalet tävlande kvinnor nästan lika stort som antalet tävlande män. Bortsett från år 1977 då man bara hade två kvinnliga representanter per land och gren, fanns det heller ingen betydande skillnad mellan könen i antalet tävlingsprestationer. Man skulle därför också kunna anta att kvinnorna i undersökningen skulle ha fått mer utrymme bland bilderna. Om man vill provocera kan man säga att resultaten i vår undersökning tyder på att idrottsjournalisterna och -fotograferna hellre framhäver manlig idrott. Även skillnaderna i bildernas medelstorlek stöder vår uppfattning.

Tidigare forskning (Markula & Valli 1986, 63; Shifflett & Revelle 1994, 149) har visat att män gärna fotograferas i en tävlingssituation, medan bilder på kvinnliga idrottare oftare är tagna före eller efter själva tävlingsprestationen. Vår undersökning gav samma resultat. Speciellt ytan som ägnades åt de olika typerna av bilder skilde sig mellan könen. När det finns en stor bild på en manlig idrottare handlar det ofta om en actionbild, medan stora bilder på kvinnliga idrottare ofta är före/efter-bilder. Bland de mindre bilderna är situationen omvänd. En bild på en manlig idrottare i tävlingssituation tycks fortfarande vara naturligare än en bild på en kvinnlig idrottare i samma situation. Tävlingsprestationen i sig kan anses vara mycket manlig och det kan vara möjligt att de som väljer bilderna till tidningen anser att det inte lämpar sig att visa en kvinnlig idrottare som utför en manlig prestation. Det är då säkrare och neutralare att visa en bild som är tagen före eller efter prestationen. Då är kroppsställningen och frisyren i skick och bilden ger ett kvinnligare intryck.

På förhand bestämde vi oss för att göra analysen av sportspråket så enkel som möjligt. Istället för att analysera språket grammatikaliskt valde vi att plocka ut ord och uttryck ur

texten. Språket i artiklarna visade sig vara precis så rikt på lånetermer och slanguttryck som vi antog. Många ord och uttryck förknippas just med idrottsreportage och det var därför svårt att genast kategorisera dem som lånetermer och slang. I vårt material fanns så rikligt med den typen av ord och uttryck att varje gång man läste igenom det kunde man hitta fler. Användandet av lånetermer och slang bör inte ses som något negativt, snarare tvärtom. Genom dem blir språket rikare och gör det lättare både för skribenten och läsaren att skildra och förstå olika händelser på idrottsarenan. Fastän det fanns lånetermer och slang även i de nyaste idrottsreportagen, kunde man skönja en förändring från år 1977 till år 2000. Språket har blivit mer slätstruket. Långsökta lånetermer, fantasirika slanguttryck och enkla skrivfel fanns inte med år 2000 i samma grad som år 1977. Vissa slanguttryck håller på att bli utnötta, men inom idrottsjournalistiken ersätts sådana snabbt med nya.

Den tidsperiod (1977-2000) som vi tog med i undersökningen är tidsmässigt inte speciellt lång, men under denna tid har utvecklingen på de flesta samhällsområden varit snabb. Så är fallet även inom idrottsjournalistiken. Journalistutbildningen har utvecklats, tekniken har på många sätt underlättat arbetet och nya medier har övertagit tidningens roll som informationsförmedlare. Alla dessa faktorer har även satt sin prägel på vår undersökning.

Idrottsreportagen har under denna tidsperiod i allt högre grad skaffat sig en utbildning inom det journalistiska området. Sett ur ett journalistiskt perspektiv innebär detta att språket blivit homogenerare och kanske framför allt jämligare, både mellan könen såväl som mellan nationerna. På samma gång har dock språket utarmats och avsaknaden av skribentens personliga stil samt egna åsikter gör att idrottsreportagens karaktär har förändrats.

Den tekniska utvecklingen har för idrottsjournalistiken inneburit många positiva saker. Datorer med textbehandlingsprogram har märkbart försnabbat och underlättat processen som äger rum efter själva tävlingen. Detta märks framför allt i avsaknaden av skrivfel. Avsaknaden av dessa naturliga fel har dock på ett sätt gjort texten maskinlik.

Tidningen bar länge rollen som den viktigaste informationsförmedlaren. TV:s direktsändningar och text-TV, internet samt diverse mobiltelefonstjänster håller dock på att överta denna roll. Tidningsläsarna längtar därför inte längre efter resultat. I stället vill man i

tidningen läsa om sådant som man inte redan vet. Detta har medfört att intervjuer och presentationer av olika idrottare ökat i antal.

Sammanfattningsvis kan konstateras att vi fick följande resultat av vår undersökning. De finländska tidningarna har från år till år förhållit sig positivt balanserat till sitt eget land och dess idrottare. I den svenska pressen har man avgudat det egna landets framgång, medan man lättare kritiserat det egna landet och dess idrottare vid motgång. Den kvinnliga idrottens andel av spaltutrymmet har ökat, men den manliga idrotten behandlas fortfarande mera. Språket mellan de båda könen var jämlikare än väntat. Bilderna har blivit mindre till antalet, men större till storleken. Innehållet i bilderna skiljer sig mellan könen. Männens fotograferas i tävlingssituationer, medan kvinnorna oftare fotograferas före eller efter tävlingssituationen. Sportspråket har blivit vardagligare och homogenerare, trots att det fortfarande förekommer rikligt med lånetermer och slanguttryck.

Ett typiskt tidningsreportage (bilaga 4) från landskampen skulle kunna se ut ungefär på följande sätt. Högst upp en tvådelad rubrik, där huvudrubriken som handlar om män skrivs med lite större bokstäver än underrubriken som handlar om kvinnor. Under rubriken finns en stor bild på en manlig idrottare i tävlingssituation eller möjligen på en jublande kvinnlig idrottare på ärevarv. Hälften av texten behandlar manlig idrott, medan kvinnlig idrott och annat får en fjärdedel var. I början av texten finns ett kort referat av tävlingen, men den övergår snabbt i en intervju med en framgångsrik idrottare från det egna landet eller i en presentation av denna idrottares gångna säsong. Det egna landets idrottare innehar huvudrollen och deras förträfflighet framhävs flitigt med lånetermer och slanguttryck.

Vill man fortsätta forskningen inom detta område kan man utvidga materialet till att omfatta landskamper från 1950- och 1960-talen. För att kunna dyka djupare in i nationalismen kunde man tänka sig att koncentrera sig enbart på tidningar från det ena landet och i stället ta med ett större urval. En annan intressant aspekt skulle vara att jämföra nationalismen i flera olika medier. Behandlingen av samma landskamp kunde undersökas med hjälp av radio-, TV- och tidningsmaterial. Det kunde också vara intressant att jämföra friidrottslandskampen med landskamper inom andra idrottsgrenar, som inte har lika långa traditioner.

KÄLLOR

- Arponen, A. O. 1998. Tuttu, tuntematon urheilujournalismi. *Liikunta ja tiede* 35 (4), 27-28.
- Bairner, A. 1996. Sportive nationalism and nationalist politics: a comparative analysis of Scotland, The Republic of Ireland and Sweden. *Journal of Sport and Social Issues* 23, 314-334.
- Beard, A. 1998. *The language of sport*. London: Routledge.
- Blain, N., Boyle, R. & O'Donnell, H. 1993. *Sport and national identity in the European media*. London: Leicester University Press.
- Blinde, M., Greendorfer, S. & Shanker, R. 1991. Differential media coverage of men's and women's intercollegiate basketball: reflection of gender ideology. *Journal of Sport and Social Issues* 15 (2), 98-114.
- Blomberg, H. 1984. *Nainen urheilutoimittajana*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Collin, H. & Vuori, S. 1999. *Naiset television urheilu-uutisissa*. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Crossman, J., Hyslop, P. & Guthrie, B. 1994. A content analysis of the sports section of Canada's National newspaper with respect to gender and professional/amateur status. *International Review for the Sociology of Sport* 29 (2), 123-131.
- Duncan, M., Jensen, K., Messner, A., Williams, L. & Wilson, W. 1994. Gender stereotyping in televised sports. I verkett S. Birrell & C. Cole (toim.). *Women, sport and culture*. Champaign Ill.: Human Kinetics, 249-272.

Ehn, B. 1989. National feeling in sport. The case of Sweden. *Ethnologia Europaea* 19, 57-66.

Ekwall, A. & Karlsson, S. 1999. Kohtaaminen. Kirja kulttuurieroista ja johtajuudesta. Suomi-Ruotsi. Larsmo: Storkamp Media.

Fasting, K. & Tangen, J. 1983. Gender and sport in Norwegian mass media. *International Review of Sport Sociology* 18 (1), 61-70.

Focus uppslagsbok. 1970. Band 3: Je – Nk. 3. upplagan. Stockholm: Almqvist & Wiksell.

Hackforth, J. 1975. Sport im Fernsehen. Munster: Verlag Regensburg.

Hackforth, J., Scholz, R., Göken, T. & Frütel, S. 1998. Looking in the mirror. How sport journalists see themselves. I verket J. Møller & J. S. Andersen (red.) *Society's Watchdog – Or Showbiz' Pet? Inspiration to Better Sports Journalism*. Vejle: Danish Gymnastics and Sports Associations, 59-70.

Hannus, M. & Laitinen, E. 2000. Maailman paras maaottelu. Suomi-Ruotsi 75 vuotta. Helsinki: Suomen Urheiluliitto.

Hargreaves, J. 1992. Olympism and nationalism: Some preliminary consideration. *International Review for the Sociology of Sport* 27 (1), 119-134.

Heinilä, K. 1974. Urheilu – Ihminen – Yhteiskunta. Jyväskylä: Gummerus.

Helenius, J. 1999. Tuupata, leipoa ja ujuttaa. *Aikalainen* 4 (16), 3.

Hemánus, P. 1983. Urheilujournalismi ja huippu-urheilu: Heijastussuhde vai symbioosi? I verket P. Vuolle (red.) *Liikuntaviestintä*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos. *Opetusmonisteita* 9, 40-53.

- Hietala, V. 1996. Ruudun hurma. Johdatus tv-kulttuuriin. Jyväskylä: YLE-opetuspalvelut.
- Higgs, C. & Weiller, K. 1994. Gender bias and the 1992 Summer Olympic Games: An analysis of television coverage. *Journal of Sport and Social Issues* 18 (3), 234-246.
- Hobsbawm, E. 1994. Nationalismi. Översatt till finska av J. Sedergrén, J. Träskilä & R. Kunnari. Tampere: Vastapaino.
- Häyriäinen, R. 1987. Suomen yleisurheilun historia. Helsinki: Suomen Urheiluliitto.
- Höglund, H. 1999. Finnkampen – en blodig historia. En analys av landskampsrelationerna i friidrott mellan Finland och Sverige under 1920- och 1930-talet. Idrottshögskolan, Stockholm. Examensarbete.
- Kataja, M. 1985. Naisen kielellinen leimaaminen ja urheilutiedotuksen seksistinen kielenkäyttö. *Liikunta ja tiede* 22 (6), 284-288.
- Kekkonen katkaisi maaottelusuhteet. 1995. *Yleisurheilun Kuvalehti, SUL Viestii –bilaga*, no. 7, 1995, 4.
- Kesti, M. 1999. Uutiskynnys on naisille korkea. Tutkielma Helsingin Sanomien naiskuvista ja seksistisistä piirteistä. Jyväskylän Yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Pro gradu - tutkielma.
- Klein, M-L. 1988. Women in the discourse of sport reports. *International Review for the Sociology of Sport* 23 (2), 139-152.
- Knuutila, A. 1983. Oslon MM-hiihtoja käsittelevä urheilujournalismi nationalismiin ilmentäjänä. Tampereen yliopisto. Toimittajatutkinnon tutkielma.
- Kokkonen, J. 2000. "Hakkaa päälle!" Ruotsi-ottelu – Finnkampen. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran Impulssi XX.

Koljonen, K. 1994. Urheilujournalismin muutos Helsingin Sanomissa vuosina 1973-1993. Tampereen yliopisto. Toimittajatutkinnon tutkielma.

7
Koski, K. 1997. Hiihtäjän huoneentaulu – kielestä käytökseen. Valitut sanat: media, kieli ja mielikuvat 1997, 69-88.

Lumpkin, A. & Williams, L.D. 1991. An analysis of Sports Illustrated feature articles 1954-1987. *Sociology of Sport Journal* 8 (1), 16-32.

Maailman parhain maaottelu. 1995. *Yleisurheilun Kuvalehti, SUL Viestii* –bilaga, no. 7, 1995, 3-4.

Malec, M. 1993. Patriotic symbols in intercollegiate sports during the Gulf War: A research note. *Sociology of Sport Journal* 10, 98-106.

Markula, P. & Valli, T. 1986. Urheilevan naisen kuva sanomalehdessä, Kuva-analyysi *Ilta-Sanomien* ja *Turun Sanomien* urheilusivuista. Jyväskylän Yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos. Pro gradu -tutkielma.

McCarthy, D. & Jones, R. 1997. Speed, aggression, strength and tactical naïveté. The portrayal of the black soccer player on television. *Journal of Sport and Social Issues* 21, 348-362.

Naula, T. 1994. "Nopeuden ja kauneuden symbioosi" – urheilujournalismin naiskuva kolmessa suomalaisessa sanomalehdessä, tutkimuskohteena yleisurheilun MM-kilpailut 1993. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Pro gradu –tutkielma.

Nurmi, S. 1991. Urheilu televisiossa 1987-1990. Helsinki: Yleisradion tutkimus- ja kehitysosasto. Tutkimusraportti 1.

Nygrén, H. 1986. Suomessa urheilutekstiä paperille jo 1600-luvulla. I verket A. O. Arponen (red.) Suomen urheilutoimittajat 1986. Helsinki: Suomen urheilutoimittajain liitto, 6.

Pietilä, V. 1976. Sisällön erittely. Helsinki: Gaudeamus.

Pirinen, R. 1993. Hymyn takana piilee voimainen. Naisurheilijahahmojen representoidut naiseudet naistenlehdissä 1950-luvulta 1980-luvulle. Jyväskylän Yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Lisensiaatintyö.

Pirinen, R. 1998a. Sukupuoli ja mediaurheilu. I verket Halmesvirta, A. & Roiko-Jokela, H. (toim.). Urheilu, historia ja julkisuus. Suomen urheilu-historiallisen seuran vuosikirja. Jyväskylä: Atena Kustannus, 25-35.

Pirinen, R. 1998b. Liikkuva nainen ja jähmeä mies. Sukupuolen rakentuminen painonnostosta ja Naisten Kympeistä kertovissa artikkeleissa. Naistutkimus - Kvinnoforskning 2 (11), 16-31.

Pyykkönen, T. 1990. Urheilukieli tekee ja tappaa sankareita: "Nykänen on jumala". Liikunta ja tiede 27 (4), 7-10.

Pänkäläinen, S. 1998. Suomalainen urheilujournalismi. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran Impulssi XV.

Rintala, J. & Birrell, S. 1984. Fair treatment for the active female: a content analysis of Young Athlete magazine. Sociology of Sport Journal 1 (3), 231-250.

Sedergren, J. 1996. Nationalismeista identiteetteihin: suomalainen nationalismi hobsbawmilaisittain. Kosmopolis 26 (4), 21-33.

Shifflett, B. & Revelle, R. 1994. Gender equity in sports media coverage: A review of the NCAA news. Journal of Sport and Social Issues 18 (2), 144-150.

Tamburrini, C. 1998. Sports, fascism and the market. *Journal of the Philosophy of Sport* 25, 35-47.

Tännsjö, T. 1998. Is our admiration for sports heroes fascistoid? *Journal of the Philosophy of Sport* 25, 23-34.

Vainio, T. 2000. Siniristi ja superlatiivi. Suomi-Ruotsi -yleisurheilumaaottelujen radioselostukset kansallisen identiteetin tuottajina 1959-1999. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.

Valgeirsson, G. & Snyder, E. 1986. A cross-cultural comparison of newspaper sports sections. *International Review for the Sociology of Sport* 21 (2/3), 131-139.

Vestergård, A. 1992. Hur få en mera kompetent sportjournalistik? Ett meddelande från Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet.

Viertö, A. 1998. Mitä lymyääkään urheilu-uutisten määritteissä. *Kielikello* no. 1, 1998, 16-19.

Virtapohja, K. 1995. "Den glider in". Kultajuhlat leijonille, karnevaalit katsojille. Analyysi suomalaisesta sankarijoukkueilmiöstä. Jyväskylä: Atena.

Virtapohja, K. 1996. "Se on siinä!". Tutkimus jääkiekon maailmanmestaruudesta, mediasta ja urheilusankaruuden tuottamisesta. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Lisensiaatintyö.

Virtapohja, K. 1998. Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä. Jyväskylä: Atena.

Wiio, O. 1987. Urheilun asema joukkoviestinnässä. I verkot T. Pyykkönen (toim.). *Urheilun kansallinen merkitys. Liikuntatieteellisen Seuran moniste nr. 10, 1987.*

BILAGA 1: Kategoriseringsblankett för nationalism

NATIONALISM

Tidning: HS 1977
 Artikelnummer: 1101 - 1103

Starkt positiv ++	Positiv +	Balanserad +/-	Neutral 0	Negativ -	Starkt negativ --
IIII IIII II = 12	IIII IIII IIII II = 17	III = 3	IIII = 118	IIII I = 6	I = 1
ryvety ryvettä murskaava ylivoima murskaava ylivoima teurastus kolmoisvoitto pelin henki täysin selvä 10-15 m pidempää kaaria urheilija vs. kuntoilija lannistava ylivoima murskavoitto varmin kolmoisvoitto	vähänkin kireämpi kypsytää maaotteluvoitto tappio kesyyntynyt tehdä sanattoman kunnia 50 p paperilla heikompana lyöminen miin paljon vahvempi henki lepsahtanut ero 40 p taso heppoinen nousukausi yllättävä voitto turvautua käyryksiin	kultamies / jäähdyttelijä tasapäinen / venyä rohkaiseva / ailahteleva		haastaja Ruoosin paras rutosti tasoitusta hyvä pikajuoksija yllätysvalmis taistelutahto	käsittämättömiä kömmähdyksiä

SPORTSPRÅKET

Tidning och år: HS 1977

		Låneframer			Slang
Krig och jakt	Naturen	Teknikens värld	Spel och lek	Annat	
kapteeni teurastus metsästää tappoase taistelunieliala taistelutahto rintama verinen	höyhenenkevyt rautainen kypsä tie rauta lataus	jyvä jenga		lyödiä venyvä tukehtua hajota kruunata piestä verenvaihto sammua rullata rutistaa repiä	ryvettiä tumustaa samaa väriskaalaa olla hippasilla sisu kirkossa kuulutettu mennä kipittää kylmä suihku pumpata itsensä puhki pekkaa pahempi

BILAGA 3: Reliabilitetsmatris för nationalism

	Roger						
	Starkt positiv	Starkt positiv ++	Positiv +	Balanserad +/-	Neutral	Negativ -	Starkt negativ --
Martin							
Starkt positiv ++	5	1					
Positiv +		87		1	12		
Balanserad +/-				17	3		
Neutral 0			8	4	350	9	
Negativ -				1	6	77	1
Starkt negativ --						2	3

URHEILU

MAAOITTELU

Arsi Harjun nousukunto pitää

Kuulamiehille odotettu kolmoisvoitto

Tommi Tyysteri

Suomalaiset kuulajat eivät aganeet paaston kypästä...

Ruotsalaisten kunnittamasta huolimatta Sydneyn maista...

Aaltonen oli suunnannut kaikkonsa tuloksella 20,14...

Erityisesti Harjua ihänduti onnistuminen hänelle perinteisesti vaivalloisella Olympiastadionilla...

Harju etui kilpailun hyvän työmäärällä heti 20,35...

Ne kaikki kolme olivat hirmumaisia yrittäjiä, mutta kun tekniikka on vieläkin häneen kikkassa...

Harjun kuudes työni kantoi 20,01.

Tämä kassini todella varmasti työmäärä Timo Aaltonen valittiin hienosti tuloksista.

Aaltonen mukaan muutama ensimmäinen työni lähti vielä varsin kevyesti, mutta sen jälkeen...

Arsi Harju oli yllyttämisen onnistuttua vihdoin myös Olympiastadionilla.

Maaottelun 2. päivä laji lajilta

Miehet

400 metrin aida

Voitaja: Magnus Norberg

Pisteet: Suomi 6 Ruotsi 16

Suomen miesten joukkue sai kylmää vettä niskansa heidän ensimmäisessä lajissa Ruotsalais-ruutit rutsuivat loppusuoralla...

100 metriä

Voitaja: Tommi Hartonen

Pisteet: 12-10

Tommi Hartonen mursi maan 200 metrin ottamalla ensimmäisen suomalaisvoiton kuteentoista vuoteen...

Kiekonheitto

Voitaja: Petri Hynni Suomi

Pisteet: 15-7

Suomen joukkueen konkari 40-vuotias Petri Hynni näytti muille mallia venymässä Timo Tomppun häviö voitajalle...

Kolmiloikka

Voitaja: Christer Olsson

Pisteet: 6-16

Suomalaiset loikar olivat pahasti noisseena Ruotsalaiset olivat helpon kolmoisvoiton ja lisäksi maaottelujohdon...

Kuulantytö

Voitaja: Arsi Harju Suomi

Pisteet: 15-6

Ville Tuisanoja järjestivät Suomelle odotetun kolmoisvoiton Harju on päässyt kauden vanhetessa hyvään kuntoon...

10 000 metriä

Voitaja: Claes Nyberg Ruotsi

Pisteet: 11-11

Suomalaiset kestävyysjuoksijat joutuivat nöyryttämään myös kynnillä Claes Nyberg kulkui loppusuoran kimmastele...

3 000 metrin esteet

Voitaja: Kim Bergdahl Suomi

Pisteet: 14-8

Estejuoksijat hoitivat oman osuutensa hyvin Kim Bergdahl kukisti loppukierros Ruotsin Henrik Skeogin ja muut suomalaiset menhivät seuraavat sijat...

Korkeushyppy

Voitaja: Stefan Holm 214

Pisteet: 9-15

Oskari Frösen yritti olympiatajua 228, aivan se ei mennyt.

Stefan Holm teki oman ennätöksensä ja maailmanluokan tuloksen...

Ruotsi oli viestissä odotetusti dynin ylivoimainen.

400 metrin aida

Voitaja: Rikard Jönvall

Pisteet: 2-5

Ruotsi oli viestissä odotetusti dynin ylivoimainen.

800 metriä

Voitaja: Linda Olsson Ruotsi

Pisteet: 12-10

Suomalaiset tekivät juoksuissa työt, mutta Linda Olsson karkasi voiton seuraavana maan...

1 500 metrin esteet

Voitaja: Johanna Risku Suomi

Pisteet: 12-10

Johanna Riskusta tuli maaottelun ensimmäinen suomalainen nainen voittaja ja Suomen ennätysajalla...

3 000 metrin esteet

Voitaja: Sini Pöyry Suomi

Pisteet: 11-11

Johanna Manninen juoksi selvään voittoon loppukierroksella...

Seiväshyppy

Voitaja: Annu Mäkelä Suomi

Pisteet: 13,5-8,5

Annu Mäkelä ja Teija Saarri hyppäsivät Suomelle kaikkien kaksosvoiton...

100 metriä

Voitaja: Hanna Manninen Suomi

Pisteet: 16-6

Erin Johansson oli odotettu voitaja, mutta suomalaiset eivät hienosti seuravat sijat...

1500 metrin esteet

Voitaja: Erica Johansson Ruotsi

Pisteet: 12-10

Toukokuu tuli Suomelle odotettu voitaja, mutta suomalaiset eivät hienosti seuravat sijat...

1000 metrin esteet

Voitaja: Susanna Rajala Suomi

Pisteet: 5-5

Maaottelussa urakoineen Johanna Mannisen kolme aikakauskoista radasta voiton Suomeksi.

Veliko Luoma

Maaottelussa ilmapallokkin karkailivat kuin käskystä

Siivo yleisö taputti kun kuuluttaja komensi

Väinämöinen tai viikinki - kaikki sulassa sovussa

Anni Penttinen

Ennen Bo Forsanderin voitto...

Ennen Bo Forsanderin voitto...

Ennen Bo Forsanderin voitto...

Ennen Bo Forsanderin voitto...

Ennen Bo Forsanderin voitto...

Ennen Bo Forsanderin voitto...

Söderström ei yltänyt olympiapaikkaan

Ruotsi-ottelussa tuli kuudes peräkkäinen voitto

Liisa Rajala

Ruotsin Frida Svenssonkaan ei pysynyt taonoaman suomalaisvastusta...

Ruotsin Frida Svenssonkaan ei pysynyt taonoaman suomalaisvastusta...

Ruotsin Frida Svenssonkaan ei pysynyt taonoaman suomalaisvastusta...

Ruotsin Frida Svenssonkaan ei pysynyt taonoaman suomalaisvastusta...

Ruotsin Frida Svenssonkaan ei pysynyt taonoaman suomalaisvastusta...

Ruotsin Frida Svenssonkaan ei pysynyt taonoaman suomalaisvastusta...

Petra Söderström olisi toivonut kovempa aikaa 400 metrin aidoissa. Nyt olympiatajua jäljiltä.

Söderströmin nopeus oli talonni vaihtaa huimasti, sillä 2000 metrin lyhyt suunnin...

Kovallilla Söderström laati itselleen kovat tavoitteet...

Seuravat tavoitteensa hän on asettanut neljäksi vuodeksi eteenpäin.

Söderströmin nopeus oli talonni vaihtaa huimasti...

Kausi jäi kuitenkin laimeaksi. Päämäärän parhaimpiin tulok...

Seuravat tavoitteensa hän on asettanut neljäksi vuodeksi eteenpäin.